

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Pojetí snů u Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga

Daniela Tisarová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Pojetí snů u Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga

Daniela Tisarová

Vedoucí práce:

Mgr. Radek Schuster, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Pojetí snů u Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Příbrami dne 7. 4. 2012

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Radku Schusterovi Ph.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Celkový počet znaků v práci: 131 778

Počet znaků bez poznámek pod čarou: 116 232

Počet znaků bez poznámek pod čarou a bez příloh: 94 678

Obsah

1	Úvod	8
2	Vymezení snů v současné psychologii.....	10
2.1	Výzkum snů	11
2.2	Biologický význam snů.....	14
2.3	Symbolický význam snů	15
2.4	Snová deprivace.....	16
2.5	Funkce snů	16
2.6	Zdroje snů	17
2.7	Koncepce snů v současných směrech psychologie	17
3	Freudova interpretace snů.....	23
3.1	Osobnost Sigmunda Freuda (1856 – 1939).....	23
3.2	Teorie snů.....	24
3.3	Výklad snů	26
3.4	Snová práce	28
3.5	Snová symbolika.....	30
3.6	Vtip a jeho vztah ke snu.....	32
3.7	Kritika Freudovy teorie	32
4	Jungovy názory na sny.....	35
4.1	Osobnost Carla Gustava Junga (1875 – 1961).....	35
4.2	Červená kniha (Liber Novus)	37
4.3	Jungův přístup ke snům.....	39
4.4	Metoda amplifikace	41
4.5	Dramatická stavba snu.....	42
4.6	Archetypy ve snech	42
4.7	Kolektivní sny	43
4.8	Symboly	44
5	Komparace Freudova a Jungova pojetí snů	46
5.1	Přátelství Freuda a Junga.....	47
5.2	Posouzení vztahu s odstupem času	49
5.3	Rozdílné názory na sny.....	50
6	Závěr.....	53

7	Přílohy.....	56
7.1	Ukázka vlastního pokusu o vyložení snů.....	56
7.1.1	Interpretace I.....	56
7.1.2	Interpretace II.....	58
7.1.3	Interpretace III.....	60
7.1.4	Interpretace IV.....	62
7.1.5	Interpretace V.....	63
7.1.6	Interpretace VI.....	64
8	Seznam použité literatury a pramenů	66
9	Summary.....	68

1 Úvod

Když jsem přemýšlela nad volbou tématu bakalářské práce, napadlo mě pojednání o snech mezi prvními možnostmi. V tématech vypsanych katedrou bohužel nebyl takový námět, který by mě zaujal, proto jsem si zvolila vlastní téma. Problematika snů mě zajímá, ráda bych se i v budoucnosti věnovala zkoumání snů. Předpokládám, že by mi sepsání práce mohlo pomoci při orientaci mého pracovního zaměření. Chci se pokusit o nové zpracování a rozlišení Freudových názorů na sny a Jungovského pojetí snů.

Námět je pro mě velmi aktuální, protože se neustále hovoří o nezájmu společnosti o psychické jevy, o odosobnění a lhostejnosti. Poslední dobou se často mluví o neúčasti mladých lidí na svém duševním světě a naše generace je kritizována za přehnanou orientaci na materiální aspekty. Zajímalo mě tedy, jestli jsou tato tvrzení založena na realitě, jelikož já tento názor nesdílím. Jsem přesvědčena, že se v současné době velké množství lidí obrací do svého nitra a snaží se odhalit své pocity a problémy zevnitř. Mnohem více jedinců než dříve přikládá snům nepopíratelný význam, bylo by dobré se tedy zorientovat v hlavních pohledech na sny a poskytnout tak zájemcům potřebné vědomosti. Sama mám s tímto osobní zkušenost, protože se spousta mých známých zajímalo o téma mé bakalářské práce a nabízeli mi své sny k interpretaci. Chtěli se o svých snech dozvědět co nejvíce a byli vděční i za pouhé snahy o vysvětlení.

Můj výklad začíná druhou kapitolou, ve které vycházím především ze sekundární literatury. Tato kapitola pojednává obecně o snech a seznamuje čtenáře především s dosavadním výzkumem, funkcemi, významem, druhy a zdroji snů. Nejvíce se inspiroji v knize *Sen a snění* od Michala Černouška, který v díle pečlivě shrnuje dosavadní vědění o tématu snů. Kniha nabízí obecné informace o snech, je to dostačující základ před hlubším ponořením se do problematiky. Dalším významným autorem, ze kterého čerpám ve druhé kapitole, je americký psychiatr a badatel v oblasti snů John Allan Hobson. V seznamu literatury uvádím dvě jeho díla v anglickém jazyce a to jsou *Dreaming: An Introduction to the Science of Sleep* a *Dreaming: A Very Short Introduction*. V těchto knihách Hobson rozebírá svoji teorii snění, podrobně popisuje fyziologické zákonitosti snů a jejich výzkum z neurobiologického hlediska. V Hobsonových dílech se vyskytuje spousta zajímavostí, které do své práce rovněž zahrnuji. Například čtenáři zjistí, jestli slepí lidé mají vůbec sny

a pokud ano, tak jak a co v nich vidí, dozví se také, jak sní novorozeňata nebo jestli sní i zvířecí mláďata. Užitečným zdrojem se mi stává i kniha *The Dimensions of Dreams* od psychoterapeuta Ole Vedfelt. Toto dílo, které je dostupné taktéž pouze v anglickém jazyce, je zásobárnou informací o různých psychologických směrech a hlavně nabízí rozlišení mezi Freudovým a Jungovým pojetím, které používám především v dalších kapitolách.

Ve třetí a čtvrté kapitole čerpám zejména z primárních pramenů od Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga. Freudovým klíčovým dílem *Výklad snů* postihují největší část problematiky. Samozřejmě se také inspiroji dalšími Freudovými knihami, například titulem *Vybrané spisy*, i sekundární literaturou, například knihou *Freud* od Anthonyho Storra. U Carla Gustava Junga je mým výchozím bodem jeho ústřední dílo *Červená kniha*, která vyšla v říjnu roku 2010 i v českém jazyce. Během života prožíval C. G. Jung sny, vize a fantazie a ztvárňoval je ve svém deníku, který je nyní zpracován jako unikátní ilustrovaný odkaz, umělecky a barevně propracovaný. Obsahuje kromě písemných záznamů také více než 200 celobarevných autorových obrazů. Jungův rukopis, který je vázaný v červené kůži, ležel od jeho smrti v trezoru švýcarské banky. Jungova rodina odmítala jakékoli návrhy na vydání díla. Až v roce 2000 se britskému historikovi lékařství Sonu Shamdasanimu podařilo domluvit se s dědici na vydání díla, které je doprovázené zasvěceným komentářem a překladem původního textu.¹ Tyto materiály mi pomáhají k dokreslení celkového pohledu a názoru na Jungovo pojetí snů. O Jungovi je také sepsána celá řada sekundární literatury, jako nejvíce relevantní zdroj se mi jeví kniha *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga* od Aniely Jaffé a *Psychologie C. G. Junga* od Jolande Jacobi.

Jako univerzální průvodce celé bakalářské práce mi slouží *Psychologický slovník* od autorů Hartla a Hartlové, který poskytuje vysvětlení potřebných psychologických termínů a upřesnění pojmů. Další takovou obecnou knihou je *Lexikon psychologie* českého psychologa a historika Milana Nakonečného, která má spíše učebnicový charakter.

V páté kapitole uvádím hlavní ideje, které Freuda a Junga spojují a které mapují jejich vzájemnou spolupráci a inspiraci. Zároveň nastiňuji rozdíly, které lépe vystihují názorové odloučení autorů. Poté se pokouším o srovnání jejich koncepcí. Na to v závěru navazuje můj vlastní názor na význam snů, k němuž jsem během realizace práce dospěla.

---

¹ Bližší informace o vydání viz <http://www.cervenakniha.cz/> a Předmluva Ulricha Hoenriho in: JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 9-10.

2 Vymezení snů v současné psychologii

Výklad snů byl chápán jak v historii a stejně tak i dnes jako důležitý aspekt poznávání lidské podstaty. Snoví teoretici se zajímali především o obsah snů. Pokládali ho za určující faktor směřování lidské psychiky, osudu a života, ať už pro lékařskou diagnostiku (v rukou raných Řeků), pro věšteství (v díle Artemidora²), pro náboženské proroctví (v Bibli) nebo v psychologických předpovědích (v proto-vědeckém schématu Sigmunda Freuda).³

Už od starověku se tvrdí, že sny představují pozůstatky vzpomínek, idejí a dojmů, které se při hlubokém útlumu racionality náhodně spojují a vytvářejí nahodilý soubor obrazů odporující logice. Avšak co jedinec, to různý názor na sny.⁴ Většina z nás se ale shoduje na tom, že sen je nepřilíš uspořádaný sled obrazných představ, které člověk zakouší ve spánku. Obecně panuje představa, že sny nemají iluzivní charakter, zato mají charakter halucinační.⁵

Autor knihy *Čtyři dobody* Don Miguel Ruiz má duchovnějšší názor na sny. Tvrdí, že snění je zásadním posláním mysli a že mysl sní čtyřadvacet hodin denně. Sní v bdělém stavu a sní samozřejmě, i když člověk spí. Rozdíl je, že v bdělém stavu existuje materiální rámec, který dovoluje vnímat věci přímo. Ve spánku tento rámec chybí, proto jsou sny neustále proměnlivé.⁶

Otázkou zůstává, jak chápeme tajemství snů. Jednoduchou odpovědí je, že sny už nejsou dále záhadou. Tedy alespoň ne takovou záhadou, jaká byla vytvořena v minulosti nejrůznějšími mystickými snovými představami. Jistě, práce vědy o spánku je neúplná. Stále ještě nevíme dost o tom, jak se mozek – mysl reorganizuje během spaní, a jak mohou být sny použity k lepšímu vysvětlení této funkce. Ale jisté je, že tyto detaily mnohem pravděpodobněji než dříve odhalí progresivní a adaptivní zpracování informací během spánku.⁷

---

² Artemidóros z Efezu, antický filozof (2. století n. l.), vykladač snů, autor díla *Snář*.

³ HOBSON, A. J., *Dreaming: An Introduction to the Science of Sleep*, s. 17.

⁴ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 32.

⁶ RUIZ, M. D., *Čtyři dobody*, s. 15.

⁷ HOBSON, A. J., *Dreaming: An Introduction to the Science of Sleep*, s. 158.

2.1 Výzkum snů

V padesátých letech 20. století se začaly sny zkoumat z pohledu neurobiologie a fyziologie mozku. Od té doby se má za to, že spánek probíhá v několika po sobě následujících fázích. Obvykle jsou uváděny čtyři periody, které se během osmihodinového spánku čtyřikrát až pětkrát opakují.⁸ První etapa představuje nejlehčí spánek bezprostředně po usnutí, ačkoli je paradoxně mnohem těžší z této fáze spáče probudit. Naopak čtvrté spánkové stádium je považováno za nejhlubší úsek, při němž se EEG záznam podobá grafu komatózního stavu.⁹ Odborníci rozlišují dva spánkové stavy, z nichž jeden se vyznačuje doprovodnými rychlými pohyby očí a druhý nikoliv. Spánková fáze doprovázená rychlými pohyby očí se nazývá REM fáze (Rush-Eye-Movement-Sleep/Rapid Eye Movements), nebo také „D“ fáze („Dreaming-State“), popřípadě paradoxální fáze. Díky pokusům se spícími dobrovolníky se zjistilo, že toto stádium spánku má větší význam ve spojení se sněním, protože jedinci byli častěji schopni vyprávět své sny po probuzení z této etapy. Nelze ale tvrdit, že ve druhé fázi NREM (Non-Rapid Eye Movements) bez rychlých očních pohybů se sny nevyskytují. Pomocí EEG se přišlo na to, že lidé sní mnohem více, než se předpokládalo.¹⁰ Perioda REM spánku se u zdravého dospělého člověka objevuje v průměru třikrát během jedné noci, z čehož vyplývá, že za jeden rok bychom měli mít nejméně tisíc snů.¹¹

Americký psychiatr a badatel v oblasti snů John Allan Hobson předložil teorii, která získala velkou vědeckou podporu. Jeho teorie se velmi liší od Freudovy teorie, až je Hobson některými autory nazýván „anti-Freudem“. Od 60. let 20. století vypracovával Hobson v neurofyziologické laboratoři na Harvardu s kolegou Robertem McCarleym hypotézu aktivace – syntéza, podle níž sny souvisejí s aktivitou mozku. Tato teorie tvrdí, že když během spánku každých 90 minut probíhají REM fáze, tak nízkomolekulární chemické látky, zvané neurotransmitery řídí sérii změn, která produkuje sny. Záplavy acetylcholinu (ester kyseliny octové s cholinem) vybudí emoční centra mozku, kdežto pokles hladiny serotoninu a noradrenalinu utlumí mozkové oblasti, které dirigují rozum, paměť a pozornost. Struktura v dolní části mozku, tzv. Varolův most, přenáší náhodné informace a z nich se mozek snaží vytvořit smysluplný příběh. Sny v REM fázi jsou

---

⁸ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 33.

⁹ Tamtéž, s. 36.

¹⁰ BOSS, M., *Včera v noci se mi zdálo*, s. 21.

¹¹ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 41.

nedokonalým, ale i tak nejlepším možným pokusem vytvořit tento příběh. Obrazy, které se vynoří, jsou tedy zcela náhodné a nenesou symbolický význam.¹²

Spánek je doprovázený fyziologickými procesy, odlišnými od bdělého stavu. U spící osoby se vyskytují značné nepravidelnosti v hodnotách krevního tlaku, v pulsu i dýchání. Objevují se také malé svalové pohyby, proměnlivost mimiky, nebo náhlé pohyby, které jsou časté těsně před nebo po REM fázi spánku. U mužů může docházet k erekci.¹³

Vědomí je během spánku tak rapidně a dramaticky zredukováno, že je přirozené předpokládat, že je mozek ve spaní jednoduše vypnutý a znovu se zapne až těsně před probuzením.¹⁴ Avšak výzkumy mozkové činnosti vedly k podezření, že snění může být způsobeno právě onou aktivací během spánku.¹⁵ Naše snění je založené na fyziologických mechanismech, mozek se sám aktivuje v režimu spánku. Snění tedy může být průvodním jevem vlastní aktivace mozku; k tvorbě snů může dojít z důvodů, které jsou zcela odlišné od těch, jež bychom vyvodili z psychologických studií REM spánkové fáze. Pro shrnutí uvedeme, že perioda REM vždy zahrnuje intenzivní mozkovou aktivaci. Tato etapa se vyskytuje u všech druhů savců a je pečlivě řízena geneticky regulovaným chemickým systémem. Nepochybně je tedy spánek v REM úseku důležitý pro veškerou biologii týkající se savců.¹⁶

Lidská novorozeňata poskytují jednu z nejlepších příležitostí jak přímo pozorovat chování během REM fáze. A to nejen proto, že se toto stadium vyskytuje během usínání, ale také proto, že pohyby spojené s aspekty podobnými pulsu z aktivace mozku jsou intenzivnější a ne zcela tlumeny, jako je tomu u dospělých. Nejen lidé, ale i mláďata všech druhů vykazují dramatické svalové záškuby končetin a trupu, spolu s velmi výraznými stahy obličejových svalů: jako by snové emoce byly přímo nahlas předcítány. Miminka zobrazují radost, strach, překvapení i znechucení v této etapě spánku. Ale nevyřešenými otázkami stále zůstává, zda ve spánku děti a mláďata (a vlastně zvířata vůbec) cítí emoce, zda jsou tyto pocity stavebními kameny snů a jestli vůbec děti sní. To nevíme a vlastně ani nemůžeme vědět.¹⁷ Novorozencům se vyvíjí vědomí, prvotní vnímání, emoce a paměť, ale ještě nemají svůj jazyk. Výrokové nebo symbolické myšlení je přímo závislé na jazyku.

---

¹² LILIENFELD, O. S., LYNN, J. S., RUSCIO, J., BEYERSTEIN, L. B., *50 největších mýtů populární psychologie*, s. 123.

¹³ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 38.

¹⁴ HOBSON, A. J., *Dreaming: A Very Short Introduction*, s. 32.

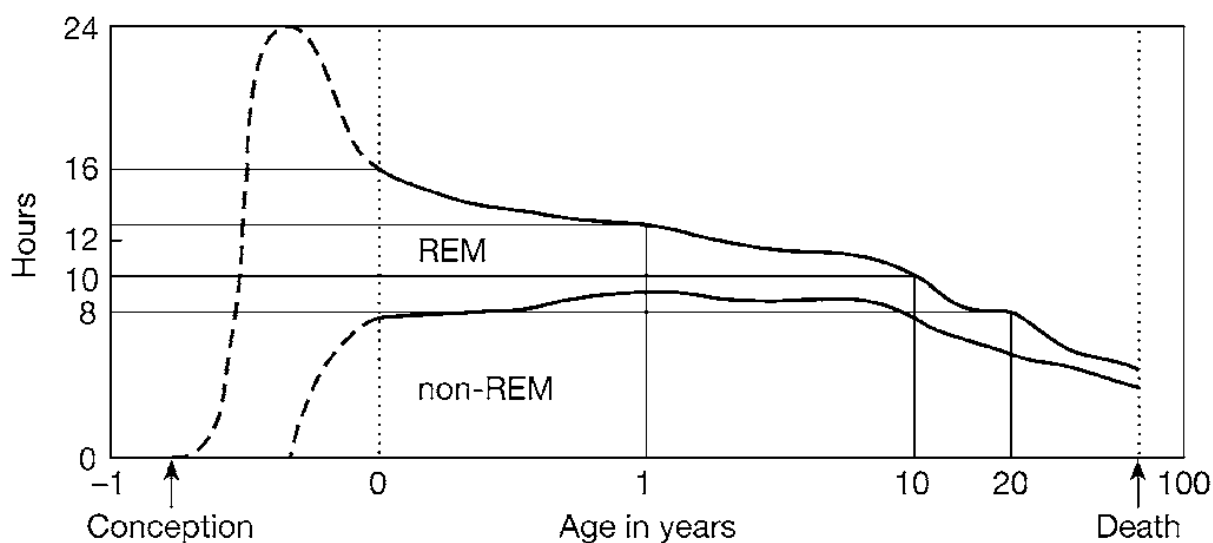
¹⁵ Tamtéž, s. 1.

¹⁶ Tamtéž, s. 64.

¹⁷ Tamtéž, s. 65.

Pokud tedy děti dokážou snít, jejich subjektivní zkušenosti nemohou být stejných kvalit, jako mají dospělí. Psychologové prokázali, že popis snů, který je podobný snům dospělých, se u dětí začíná objevovat asi ve třech letech, kdy si jedinec osvojuje jazyk a výrokové myšlení.¹⁸

Obrázek 1 zobrazuje dramatické změny, které se vyskytují během spánku i buzení v průběhu lidského životního cyklu. Relativní poměr každého 24hodinového dne, který je věnován probouzení, REM fázi i NREM fázím spánku, se dramaticky mění po celou naši existenci.¹⁹

obr. 1 Změny spánku a probouzení v průběhu lidského života²⁰

Psychiatr Hobson se zabýval také tím, zda slepí lidé vidí ve svých snech. Odpověď na tuto otázku závisí na tom, zda je slepota postihla už při narození, nebo až později během života. Lidé, kteří jsou slepí od narození, nemají vizuální představivost ani v bdělém stavu, ani ve snění, a to proto, že se jejich vizuálnímu systému nikdy nedostalo potřebné interakce s vnímáním světa, aby se rozvíjelo vnímání nebo kódování vizuálních obrazů. Když je pak jejich mozek během spánku aktivován, nejsou schopni vyvolat nějaké obrazy, protože žádné z nich nemají v současnosti zakódovány. Tito jedinci mají jiné halucinační snové zkušenosti, jen v jiném režimu, než je ten vizuální. Lidé se získanou slepotou měli předchozí vidění, dokážou tedy i v bdění ve své mysli vytvářet obrazy se zavřenými očima a mohou dokonce vytvářet komplikované obrazy, když se jejich mozek

¹⁸ HOBSON, A. J., *Dreaming : A Very Short Introduction*, s. 66.

¹⁹ Tamtéž, s. 69.

²⁰ Tamtéž, s. 69.

automaticky aktivuje během spánku. Ve skutečnosti je snění doba, kdy lidé se získanou slepotou vidí nejzřetelněji.²¹

V roce 1890 si byl vědecký svět vědom toho, že mozek se skládá z miliardy jednotlivých buněk, zvaných neurony (100 miliard při posledním počítání). V první polovině 20. století, zatímco vědy o spánku a snech byly připravovány na celkovější úroveň elektroencefalografu (EEG), neurobiologové se o neuronech dozvídali více, než si vůbec kdy dokázali představit.²²

Věda o snění je tedy neoddělitelně spjata s neurobiologií. Pokrok ve zjišťování lze shrnout do tří základních závěrů. Prvním důležitým shrnutím je, že sny a další stavy vědomí se vztahují ke změnám v úrovni mozkové aktivity. Aktivace mozku se během spánku systematicky mění a vrcholy této funkce úzce souvisí se sněním. Mozek je stále aktivní, pracuje stále působivě komplexně, i když vědomí poleví. Druhým závěrem je to, že mozek nezávisle na aktivaci otevírá a zavírá své brány. Tak jako se ve spánku sám aktivuje, tak i sám zavírá své brány, takže venkovní informace mají potíže s přístupem do jeho nitra.²³ Spící a snící mozek je vypnutý pro v normálním stavu efektivní vstupy a výstupy informací. Třetím a pravděpodobně nejvýznamnějším shrnutím je, že se mozek nejen sám aktivuje a izoluje od světa, ale radikálně se mění i jeho chemické klima. Zejména dva z chemických systémů, které jsou nezbytné pro probouzení vědomí, jsou úplně vypnuté během spánku. Bez noradrenalinu a serotoninu nemůže snící člověk řídit své myšlenky, zabývat se analytickým řešením problémů a zapamatovat si své činnosti. Tento rozdíl v chemii mozku pravděpodobně určuje rozdíly mezi probouzejícím se vědomím a jeho snící podobou.²⁴

2.2 Biologický význam snů

Spánek je pro člověka významný z hlediska nenahraditelné obnovy životních sil. Spánková deprivace může být pro člověka až životu nebezpečná, zvířata po 15 dnech odírání spánku hynula na naprosté vyčerpání organismu. Autor knihy *Spánek – jemný tyran* W. B. Webb shrnul poznatky o spánkové deprivaci do jedné věty: „Jediným skutečně

---

²¹ HOBSON, A. J., *Dreaming : A Very Short Introduction*, s. 105.

²² HOBSON, A. J., *Dreaming : An Introduction to the Science of Sleep*, s. 51.

²³ Tamtéž, s. 159.

²⁴ Tamtéž, s. 160.

prokázaným účinkem spánkové deprivace je, že u experimentálních dobrovolníků vyvoláme pořádnou ospalost!“²⁵

2.3 Symbolický význam snů

Výsledky nedávného průzkumu časopisu *Newsweek* prozradily, že 43 % Američanů věří, že sny zrcadlí nevědomé touhy. Autoři Carey K. Morewedge a Michael I. Norton ve své knize *When Dreaming Is Believing: The (Motivated) Interpretation of Dreams* odhalili, že až 74 % příslušníků tří různých kultur si myslí, že sny mohou objevit skryté pravdy.²⁶ Jejich výzkumy také odhalily, že lidé by například neletěli letadlem, pokud by se jim zdálo o letecké havárii linky, kterou měli letět spíše, než kdyby vláda varovala o vysokém riziku teroristického útoku na konkrétní leteckou společnost. Velká část populace je si jista, že sny dokážou predikovat budoucnost a že prostřednictvím snů lze získat osobní vhled do problému. Tento názor je plně podporován bohatým zástupem šarlatánů v médiích a nepřeborným množstvím snářů a slovníků snových symbolů, ať už v internetové či tištěné podobě.²⁷

Interpretace snů je jedním ze základů psychoanalýzy. Úkolem psychoanalytika je dostat se pod povrchní detaily snu a interpretovat zahalený, symbolický význam snu. Freud je toho názoru, že sny se musí vysvětlovat s přihlédnutím k volným asociacím pacientů a že snové symboly nemají univerzální charakter.²⁸

Většina soudobých vědců podporuje Freudovu teorii a také tvrdí, že snové obrazy nenesou univerzální symbolický význam. Důkladné zkoumání snů navíc odhaluje, že řada z nich ani není zastřena symboly. Ve většině snů se vyskytují všední činnosti a starosti, kterými se zabýváme v bdělém stavu.²⁹

---

²⁵ Citát převzat z: ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 42.

²⁶ Tyto údaje byly převzaty z: LILIENFELD, O. S., LYNN, J. S., RUSCIO, J., BEYERSTEIN, L. B., *50 největších mýtů populární psychologie*, s. 121.

²⁷ LILIENFELD, O. S., LYNN, J. S., RUSCIO, J., BEYERSTEIN, L. B., *50 největších mýtů populární psychologie*, s. 121.

²⁸ Tamtéž, s. 122.

²⁹ Tamtéž, s. 123.

2.4 Snová deprivace

Existuje ale také snová deprivace? Může člověk sny jednoduše vypustit nebo je pro nás snění důležitou formou regenerace psychiky? Jako první se otázkou, zda lze člověka zbavit snů, zabýval americký badatel William Dement, který probouzel spáče, účastníci se pokusů pokaždé, když se na monitorujícím zařízení objevil začátek REM fáze spánku. Jelikož pokusným osobám nebylo umožněno „odesnit“ si své sny, tak se v jejich spaní objevovala REM fáze až třicetkrát za noc. Po deseti dnech snové deprivace se pokusy musely ukončit, protože spící dobrovolníci po každém probuzení okamžitě upadali do REM fáze spánku. Během pokusu u snově deprivovaných docházelo k nárůstu úzkosti, podrážděnosti, únavy a nepozornosti. Dement uzavřel experiment závěrem, že dlouhodobá snová deprivace může vést k vážným poruchám osobnosti.³⁰

Zkoumáním snů se zabývalo nepřeberné množství dalších autorů. Již zmiňovaný profesor psychiatrie J. A. Hobson zastává názor, že nejvědecktější způsob, jak definovat a měřit sny, je zaměřit se spíše na formální rysy snů než na jejich obsah. Za formální rysy snů pak považuje přijímací, poznávací a emocionální náležitosti snu.³¹

2.5 Funkce snů

Má snění nějakou funkci? Nic není dokázáno, ale například rakouský psychiatr Ernest Hartmann, známý pro své výzkumy týkajících se „nočních můr“, se domnívá, že snění je nezbytné pro naše emoce. Pocity mají adaptivní funkci v proplétání nového materiálu do zařízené paměti, založené na citech. Integrace nového materiálu se starým nám pomáhá vytvořit naše emocionální bytí. Současná podrobnější funkce snu, pokud nějaká je, je však stále ještě objektem zkoumání.³²

Podle jiných autorů pro nás sen představuje důležitou psychologickou potřebu, jejíž nedostatek nám může přinést vážné duševní problémy. Sny jsou kompenzací jednotvárné rutiny, vyplavují nadbytečné psychické obsahy, pozůstatky vzpomínek, nerealizovatelné představy a neuskutečnitelné touhy. Podle lékaře Iana Oswalda je NREM spánek nezbytný v první řadě k obnově tělesných tkání, zatímco REM spánek slouží

---

³⁰ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 44 – 45.

³¹ HOBSON, A. J., *Dreaming : A Very Short Introduction*, s. 1.

³² HARTMANN, E., *The Nature and Functions of Dreaming*, s. 107.

hlavně k obnově mozkových tkání, ale také přispívá k růstu mozkové hmoty.³³ Většina snů se nám objevuje právě ve fázi doprovázené rychlými pohyby očí, REM stadium spánku zkrátka konstituuje ideální fyziologické podmínky pro snění.³⁴ Pokud se člověk naučí dobře orientovat ve svých snech, můžou mu sny ukázat i to, čemu v bdění nevěnoval pozornost, nebo naopak odhalit bezvýznamnost jevů, kterými se zbytečně trápíme.³⁵

2.6 Zdroje snů

Do snů se vkrádají nejrůznější podněty, ať už vnější nebo vnitřní. Zvenku na nás působí zdroje, které podráždí naše smyslové receptory a následkem toho se nám můžou zařadit do snů. Do vnitřních podnětů se řadí organické a tělesné popudy, čistě osobní podráždění a skutečné psychické zdroje snových impulsů, kam patří denní prožitky, vzpomínky, problémy a imaginace.³⁶ Zásadní poznávací rysy snění jsou ztráta povědomí o sobě samém, ztráta orientační stability, neschopnost ovládnutí myšlenek, snížení logického uvažování a nakonec i slabá paměť, jak během snu, tak i po něm.³⁷

2.7 Koncepce snů v současných směrech psychologie

Psychoanalýza je definována přímo svým zakladatelem Sigmundem Freudem jako věda o nevědomí. Jejími hlavními principy jsou tři psychické systémy a to je Id, Ego a Superego.³⁸ Klasická psychoanalýza je oprávněně nazývána metafyzický materialismus. Psychoanalýze je právem vytýkáno, že přenáší biologické zákonitosti a analogie s organickým světem na lidskou společnost a do humanitních věd³⁹ a je kritizováno také přesvědčení, že veškeré lidské jednání vychází ze sexuálních pudů.⁴⁰ Základní koncepty

---

³³ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 47 – 48.

³⁴ HOBSON, A. J., *Dreaming : A Very Short Introduction*, s. 47.

³⁵ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 58.

³⁶ Tamtéž, s. 84 – 85.

³⁷ HOBSON, A. J., *Dreaming : A Very Short Introduction*, s. 5.

³⁸ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 269.

³⁹ HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 76.

⁴⁰ Tamtéž, s. 395.

psychoanalýzy však byly empiricky přezkoumány a většina z nich byla i přesvědčivě potvrzena.⁴¹

Od psychoanalýzy se odklonil Freudův nejznámější žák Carl Gustav Jung, který nesouhlasil s Freudovým pojetím libida. Vytvořil vlastní pojetí lidské psychiky tím, že více spojil psychiku s kulturou. Jeho koncepce je známá pod názvem **analytická psychologie**, jejímž základem je pojem kolektivní nevědomí. Jung tvrdí, že kolektivní nevědomí se projevuje v osobnosti jedince druhovou zkušeností a ta je vlastní všem lidem. Zkušenosti lidstva jsou pak reprezentovány archetypy⁴², které znázorňují věčná témata a motivy lidského bytí. Pomocí archetypů Jung vykládal i většinu snů. Jungovu teorii archetypů podpořily i výzkumy ze studií různých kultur, které prokázaly univerzálnost určitých symbolů. Tyto všeobecné symboly odkazují na společné psychické kořeny lidského rodu.⁴³

Tento stručný nástin psychoanalýzy a individuální psychologie slouží pouze k dokreslení celkového pohledu na pojetí snů v rámci současných psychologických směrů. Koncepce snů ve Freudově psychoanalýze a v Jungově analytické psychologii budu podrobněji rozebírat v dalších kapitolách této práce.

Individuální psychologie je druhou odnoží, která se oddělila od psychoanalýzy. Na rozdíl od analytické psychologie je individuální směr zaměřen spíše prakticky. Zdůrazňuje vztah člověka k sociálnímu okolí a touhu jedince po uplatnění, která může být komplikována pocity méněcennosti.⁴⁴ Za zakladatele individuální psychologie je považován Alfred Adler. Tento rakouský lékař a psycholog tvrdil, že sny jsou zásadní součástí myšlení a přímo zobrazují život člověka. Sny pak tedy jen odrážejí pojetí života snícího.⁴⁵ Důraz při výkladu snu se klade na jeho pochopení jako celku a sen lze zároveň pochopit jen prostřednictvím sledování myšlenek a pocitů, kterými se člověk zabýval během dne.⁴⁶

Behaviorismus chápe psychologii jako vědu o chování. Psychologie by měla studovat to, co člověk dělá a říká v určité situaci. Behavioristickým paradigmatem se stalo schéma stimul – reakce. Na studium vnitřních psychických dějů se musí rezignovat,

---

⁴¹ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 271.

⁴² Archetypy jsou nejstarší a transkulturně sdílené zkušenosti lidstva, které se projevují ve fantaziích a snech. (HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 54.)

⁴³ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 275 – 276.

⁴⁴ Tamtéž, s. 276.

⁴⁵ ČERNOUŠEK, M., *Sen a snění*, s. 164.

⁴⁶ Tamtéž, s. 166.

protože tyto děje jsou příliš subjektivní, a proto je nelze do hloubky poznat. Psychologie se musí zakládat na objektivním zkoumání a pozorování, které přinášejí měřitelné poznatky.⁴⁷ Ke snům se behavioristické teorie staví výhradně vědecky. Behavioristé nepovažují sny za obraz něčeho psychického, co by mohlo snícímu prozradit něco z jeho duševních pochodů. Sen představuje pouhou reakci mozku na jiný stav než je bdělost. Variabilita a množství snů jsou vykládány především pomocí přímé úměrnosti „čím více stimulů, tím větší je odpovídající reakce“. Pokud má tedy člověk hodně zážitků a činností, pohybuje se v různých prostředích a jedná s rozličnými typy lidí, má pravděpodobně i různorodější a četnější sny a není nutné tomu přikládat osobní význam.

Existencialismus je směr zdůrazňující lidskou subjektivitu, popisuje uvrhnutí člověka do života bez vlastního rozhodnutí a bez vědomí smyslu života.⁴⁸ **Existenciální analýza snu** má své základy v práci německého filozofa Martina Heideggera. Jeho základní ideou bylo to, že navzdory tomu, že věda zkoumá všechny věci a vztahy, které existují, zapomněla zmínit, na co existence vlastně je. Existenciální analýza snů nehledá skryté snové symboly, ale snové motivy se snaží vykládat z nich samotných. Nehledá příčinné vztahy, které vedou ke snu, ale naprosto se soustřeďuje na pacienta a sleduje jeho myšlenkové pochody. Existenciální filozofie je úzce svázána s fenomenologickou metodou, kterou zavedl německý filozof Edmund Husserl na začátku 20. století.⁴⁹

Fenomenologická psychologie je založena na introspekci, kterou provádí psycholog sám na sobě. Zaměřuje se na nejrůznější zážitky existence a dospívá k odhalení lidského smyslu oněch zážitků. Předmětem fenomenologie je prožívané bytí, nikoliv vědomí. Fenomenologická psychologie považuje sen za takový obraz, který si v sobě každý člověk konstruktivně vytváří. My jsme těmi tvůrci fenomenálního světa v nás. Existenciální analýza se spojuje s fenomenologickou psychologií a na jejich základě vzniká nová teorie tzv. *daseinsanalýza*.⁵⁰

Švýcarský psychiatr Medard Boss přinesl do snové analýzy existenciální filozofii a fenomenologickou metodu, svoji metodu pak nazval *daseinsanalýzou*.⁵¹ **Daseinsanalýza** je existenciálně orientovaný psychoterapeutický směr, který se snaží vřadit pacienta do

---

⁴⁷ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 267.

⁴⁸ HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 148.

⁴⁹ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 141.

⁵⁰ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 272.

⁵¹ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 142.

života pochopením smyslu vlastního žití.⁵² Touto metodou chtěl Boss rozvinout snový fenomén, aby fenoménu dovolil říct svůj vlastní příběh, místo toho, aby se všemu dovolilo být něčím jiným, než co to je. Nebezpečí v interpretování snu je, že násilný výklad snu může mít negativní dopad na poetický účinek snu. Interpretace by měla probíhat tak, že se fenoménu umožní stimulovat myšlení. Prvním krokem interpretace je nutnost přivést snícího k nápadu, že některé ze zmíněných kvalit jsou využitím, které by se mohlo dotknout jeho bdělé existence. Ve druhém kroku je třeba, aby snící popsal co nejprecizněji a nejpodrobněji, jak je jen možné, jak reagoval a cítil se ve vztahu k dotyčnému sněnému fenoménu.⁵³ Bossova metoda je extrémně citlivá. Psychoanalytik používá sen k tomu, aby viděl, do jakých otevřených ran nesmí zapichovat svůj analytický nůž.⁵⁴ Boss využívá průběh snových sérií k měření toho, zda pacienti dělají pokroky ve své terapii a osobním rozvoji.⁵⁵ Autor knihy *Včera v noci se mi zdálo* uzavírá terapeutické pokroky daseinsanalýzy tím, že ochota a způsobilost analyzovaných jedinců přijmout daseinsanalytický výklad snu je mnohem větší než u jiných metod.⁵⁶ Medard Boss pokládá sny za události jsoucna jiného uspořádání, ale mající stejné kvality autentické reality jako stav bdělosti. Realita je to, co zažíváme jako reálné a ve snech zakoušíme události tak reálně, jako při bdění. Pouze později, z hlediska bdělé existence jsme schopni sen posoudit jako méně reálný.⁵⁷

Humanistická psychologie přímo navazuje na fenomenologickou psychologii a prohlašuje se za „třetí cestu“ v psychologii vedle psychoanalýzy a behaviorismu. Humanistická psychologie má reprezentovat návrat k „psychologické psychologii“. Mezi její hlavní představitele patří Abraham H. Maslow a Carl R. Rogers. Hlavním tématem této psychologie je seberealizace, uskutečňování schopností lidí a jejich tvořivé podstaty.⁵⁸ Humanistická psychologie sen poněkud opomíjí, protože se zaměřuje především na vědomí a sebeuvědomování. Snaží se přimět jedince k zájmu o osobní rozvoj, usiluje o to, aby rozvoj člověka vedl k zodpovědnosti a ke svobodě. Podle humanistické psychologie si vlastně každý člověk může tvořivě ovlivňovat své vlastní sny sám, je tedy zcela na něm, o čem sní.

---

⁵² HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 96.

⁵³ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 143.

⁵⁴ Tamtéž, s. 145.

⁵⁵ Tamtéž, s. 148.

⁵⁶ BOSS, M., *Včera v noci se mi zdálo*, s. 220.

⁵⁷ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 150.

⁵⁸ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 273.

Transpersonální psychologie navazuje právě na humanistickou psychologii. Maslow ohlásil vznik transpersonální psychologie jako vznik „čtvrté cesty“ v psychologii, která je již nadosobní a svůj základ má ve zkoumání rozšířeného vědomí. Transpersonální psychologie zkoumala pojetí světa prostřednictvím starověkých ezoterních systémů, zabývala se také psychedelickými hnutími, praktikami šamanismu, okultismem a transcendentální meditací.⁵⁹ Transpersonální psychologie se zabývá změnami stavu vědomí a sen je pro ni tedy klíčovou záležitostí. Spolu s meditacemi a halucinacemi tvoří sen základ terapie, protože díky těmto stavům může člověk prožívat mysteriózní zážitky předků, navázat kontakt s bohy apod. Vzhledem k tomu, že k navození správného stavu je někdy zapotřebí užití psychotropních látek, bývá transpersonální psychologie často považována za pseudovědu.

Gestalt terapie je nejvlivnější z novějších empirických terapií. Tato terapie používá ve velké míře sny při léčbě. Gestalt terapie byla založena německým psychiatrem Fritzem Perlem, který převzal tento název z gestaltismu.⁶⁰ Gestaltismus je psychologický směr, který chápe celostní psychické útvary jako primární a základní prvky psychiky.⁶¹ Perls zastával názor, že sen je „královskou cestou do integrace“ (na rozdíl od Freuda, který tvrdil, že sen je královskou cestou do nevědomí), to znamená, že sen je zpráva o tom, jak by se snícího mohl týkat jeho život. Každý sen, který si ještě můžeme vybavit, obsahuje neúplnou situaci, a proto se může stát předmětem gestalt terapeutické práce. Všechny rozdílné části snu lze považovat za fragmenty osobnosti, které se oddělují od ega směrem k různým snovým elementům.⁶² Perlsův osobní styl byl považován za druh terapie ve skupinách. Práce snů má také své důležité místo v psychodramatu, v němž se členové terapeutické skupiny aktivně zapojují do děje. Psychodrama je technika dramatického předvádění pacientových dilemat, užívaná při skupinové či hromadné psychoterapii, používají se zde i prvky divadelního umění, jako je monolog, dialog a záměna rolí.⁶³ Tato forma terapie byla vyvinuta psychiatrem Jacobem Levy Morenem, který svou práci spojoval s humanistickou psychologií a byl inspirován i existenciální psychologií. Moreno byl pravděpodobně první, kdo použil pojmy, jako je skupinová

---

⁵⁹ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 273.

⁶⁰ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 157.

⁶¹ HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 179.

⁶² VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 159.

⁶³ HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 471.

terapie, a byl to on, kdo prvně představil hraní rolí, prázdnou židli, a mnoho dalších technik, které Perls ve své terapeutické praxi také používá.⁶⁴

Kognitivní psychologie navazuje na vztah psychologie k teorii informace a na rozvinutý výzkum kognitivních procesů a paměti. Zabývá se tím, jak lidé zpracovávají informace, za rozhodující činitele psychické činnosti jsou pokládány právě poznávací procesy. Získané poznatky jsou aplikovány na výklad psychického dění.⁶⁵ Kognitivní psychologie chápe sen jako možnost, jak lépe zkoumat myšlení, kapacitu mozku a paměťové stopy člověka během spánku. Zkoumá sny především z vědeckého hlediska, pomocí nejrůznějších pokusů a pozorování spících jedinců. Člověk by měl zkoumat své sny, zamýšlet se nad nimi a pomocí sebereflexe dojít k nějakému závěru, který mu pomůže k jeho vlastnímu sebezdokonalení.

---

⁶⁴ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 168.

⁶⁵ NAKONEČNÝ, M., *Lexikon Psychologie*, s. 275.

3 Freudova interpretace snů

3.1 Osobnost Sigmunda Freuda (1856 – 1939)

Nejprve zmíním hrubý nástin Freudovy osobnosti, což je velice důležité k pochopení pozdějšího výkladu. Spletitost Freudových myšlenkových pochodů a událostí v jeho životě jsou určujícím faktorem pro mnoho jeho teorií.

Je mnoho životopisců⁶⁶, kteří o Freudovi tvrdí, že byl velice složitou osobností. Zdá se, že Freudova komplikovanost byla příčinou jeho častých rozepří s žáky a dokonce i zpretrhání vazeb s jeho následovníky. Z jeho vlastních rukopisů lze určit, že se zabýval svojí osobností, a ačkoli se považoval za „osobu přibližně normální“⁶⁷, povšiml si jistých zvláštností. V jednom ze svých dopisů Jungovi dokonce napsal, že kdyby měl trpět nějakou neurózou, potom by to byla neuróza obsedantního typu.⁶⁸ U Freuda se tento typ osobnosti projevoval tím, že se přehnaně staral o svůj vzhled a oděv, ačkoli si to většinu života nemohl z finančních důvodů dovolit. Ekonomické potíže a touha po bohatství byly údajně jedny z hlavních Freudových trápení. Nedostatek peněz rozhodně nebyl zlepšován Freudovými zálibami, mezi něž patřila posedlost kouřením doutníků a vášně ve sbírání předmětů, především starožitností. Tyto radosti, které si Freud nedokázal odeprít, byly později přikládány právě již zmiňované neuróze. Freudův psychický stav se mohl horšit i častým používáním kokainu, jehož negativní účinky v té době ještě nebyly prokázány. Kokain používal na zamezení nepříjemného zduření nosu a dokonce jej doporučoval i svým pacientům a přátelům. Roku 1885 se za to na něj snesla těžká kritika.⁶⁹

Ačkoli Freud trávil svůj život tím, že zkoumal soukromá tajemství svých pacientů, on sám byl nesmírně tajnůstkářský a nechtěl za žádnou cenu nikomu odhalovat vlastní myšlenky a pocity. V roce 1885 zničil veškeré své poznámky, dopisy a rukopisy

---

⁶⁶ Vycházím především z autorů, jejichž práce jsou dostupné v češtině:

CVEKL, J. *Sigmund Freud*. Praha : Orbis, 1965. 244 s.

ČERNOUŠEK, M. *Sigmund Freud - dobyvatel nevědomí*. Litomyšl : Paseka, 1996. 181 s.

MANNONI, O. *Freud*. Olomouc : Votobia, 1997. 188 s.

MARKUS, G. *Sigmund Freud a tajemství duše*. Litomyšl : Paseka, 2002. 264 s.

STONE, I. *Vášně mysli*. Brno : Jota, 2010. 1008 s.

STORR, A. *Freud*. Praha : Argo, 1996. 162 s.

⁶⁷ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 66.

⁶⁸ Obsedantní neboli nutkáva neuróza se vyznačuje sklony k objektivně neúčelnému a vtravému myšlení, jednání a chování i k provádění rituálů. Snaha o potlačení této psychické poruchy může vést k silné úzkosti a pocitům viny nemocného. Viz. HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, s. 355.

⁶⁹ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 70.

z předchozích čtrnácti let, k čemuž uvedl, že rozhodně nechce ulehčit práci svým budoucím životopiscům. Přesto se opravdu vytrvalým historikům podařilo zjistit poměrně obstojné informace o Freudově životě. Z množství sepsaných monografií lze odvodit jeho oddanost práci a intelektuální vyzrálost, kterou prý oslňoval již v mládí. Byl prý až pedantsky pečlivý, čestný, dokázal se dobře ovládat a pravda pro něj byla na prvním místě. Freudova zásadovost mohla být také příčinou neshod s jeho žákem Carlem Gustavem Jungem.⁷⁰

To, že se Freud svým tajnůstkářstvím netajil, dokazuje i poznámka úvodem v jeho nejznámějším díle *Výklad snů*. Na začátku své knihy mimo jiné vysvětluje, že pochopení snových obrazů je zásadní pro porozumění fobiím, obsedantním představám, a také pro jejich léčbu. Uvádí, že je nutné, aby předložil své metody na konkrétních příkladech. Měl však možnost využít pouze snů, které patřily jeho pacientům nebo jemu samotnému. Sny pacientů jsou však ovlivněny neurotickými vlivy, které by mohly výklad učinit nejasným a nesrozumitelným pro čtenáře. Autor byl tedy nucen použít své vlastní sny, ačkoli bylo patrné, že to dělá jen nerad. Sdělením svých snů dal možnost cizím lidem nahlédnout do zákoutí vlastního duševního života více, než by chtěl a tvrdí o tom, že to bylo zahanbující, ale nezbytné. Na druhou stranu však přiznává, že vypouštěl či nahrazoval některé důvěrnosti a připouští, že to bylo na úkor uplatněných příkladů.⁷¹ Vynechávání důležitých pasáží ve výkladu snů a používání neurčitých náznaků místo vysvětlení skutečně znesnadňuje úplné pochopení jeho složitého díla. Freud tak zabraňuje celkovému osvojení metody výkladu a nemyslím si, že by to mělo být účelem jeho práce. Jako čtenář *Výkladu snů* jsem se cítila podivně vyloučena z jeho myšlenek, což je určitě na škodu souhrnnému názoru na knihu.

3.2 Teorie snů

V dalším výkladu se budu převážně držet Freudova klíčového díla *Výklad snů*.⁷² Přestože na téma snů existovalo objemné množství pramenů již před tím, než se mu začal věnovat Freud, je to právě on, kdo vytvořil teorii snů, metodu snového výkladu a také se

---

⁷⁰ Srov. např. STORR, A., *Freud*, s. 9 – 12.

⁷¹ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 5.

⁷² FREUD, S. *Výklad snů*. 5. vyd. Pelhřimov : Nová tiskárna, 2005. 400 s. ISBN 80-86559-16-5. První vydání: FREUD, S. *Die Traumdeutung*. Leipzig, Wien : Franz Deuticke, 1900. 372 s. ISBN 1-4212-4096-3.

zasloužil o povýšení snu na předmět zkoumání. Freud ve své snové teorii poukazuje na to, že sny jsou ochráncem našeho spánku. Sny mohou chránit spánek proto, že jsou schopny zpracovat veškeré pozůstatky zážitků z předchozího dne, se kterými jsme si nedokázali poradit my sami. Sen vybaví jakékoli rušivé myšlenky, problémy i tužby a dá jim tvar.

Podle Freuda sny odstraňují podněty, které ruší spánek. Toto odstranění probíhá formou halucinačně prožívaného ukojení. Jednou z hlavních tezí *Výkladu snů* je, že sny jsou splněním přání. Na začátek si připomeňme Freudův známý příklad. Freud si všiml, že často, když jedl ančovičky nebo jiné slané jídlo, tak se mu tu noc zdálo o tom, že pil výbornou studenou vodu. Pak se vzbudil, zjistil, že je žíznivý a musel se napít. To je známý a zdá se jednoznačný typ snu. Zřetelně je zde vidět vztah mezi obsahem Freudova motivu a jeho snem. Není pochyb, že by člověk měl mít takový druh snu, když je žíznivý, takže předpokládáme, že právě tato potřeba způsobila sen. Žízeň pracuje jako příčina, která přenáší obsah snu k naplnění. Freud se domnívá, že žízeň zvyšuje přání pít, a toto přání sen zobrazí jako splněné. Proces splněných představ však vytváří jen znázornění uspokojení, nikoli skutečnou satisfakci.⁷³

Vedle aktuálních přání, která jsou ovlivněna potřebami, se ve snech objevují současná, ale i minulá přání, která se datují už od raného dětství. Sny nepřímou vyjadřují dětská sexuální přání, ale musí být vyjadřována skrytě, protože jinak by snícího rozrušily do takové míry, že by se probudil. Sen nám vlastně ohlašuje, že se něco snaží náš spánek vyrušit a umožňuje nám poznat postup, který zabrání tomuto vyrušení. Naše vnitřní pochody jsou takto převedeny do vnější podoby.⁷⁴

Kromě pozitivního hodnocení přínosu jako strážců spánku, se o snech Freud vyjadřoval i nelichotivě. Tvrdil, že to jsou primitivní, neracionální duševní jevy, které přehlíží logiku, větnou stavbu a objektivně uznaná kritéria definování času a prostoru. Ve svých přednáškách také uvádí, že sen je neurotický symptom, který pro nás má nedocenitelnou výhodu a tou je, že se vyskytuje u všech zdravých lidí.⁷⁵

---

⁷³ HOPKINS, J., *The Interpretation of Dreams*, s. 96 – 97.

⁷⁴ FREUD, S., *Spisy z let 1913-1917*, s. 352.

⁷⁵ FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 63.

3.3 Výklad snů

Vykládat sen znamená nahradit ho něčím, co je rovnocenné s našimi psychickými pochody. Tvrzením, že je možné sen vyložit, Freud odporuje veškerým dosavadním teoriím snu. K vykládání snů je možné použít dvě metody. První z nich je metoda symbolického výkladu snů, která se snaží nahradit celek snu jiným obsahem, který by byl srozumitelnější. Tímto způsobem však nelze vyložit sny, které jsou nesrozumitelné a zamotané.⁷⁶ Druhou metodou je metoda šifrovací, která k odhalení významu snů používá snáře. Každý rys ve snu se podle pevného klíče překládá na význam, který je nám známý. Výklad tohoto typu nebere v potaz sen jako celek, ale vysvětluje každou část snu zvlášť a je pak na vykladači, aby z dílčích významů odvodil nějakou souvislost. Úspěšnost této metody je odvislá především od spolehlivosti snáře, která často nemůže být zaručena. Freud však přišel s převratným zjištěním, že při rozboru snů je doopravdy možný vědecký způsob práce.⁷⁷

Freud zjistil, že ty nejrelevantnější informace se vynoří, když pacienti následují spontánní tok jejich myšlenek a pocitů. Tento způsob odhalování skrytých pocitů nazval „volnou asociací“. Těžko pochopitelné sny jsou pak propojeny se vzpomínkami a motivy, které se vynoří v průběhu volné asociace.⁷⁸ Při výkladu snu musí analyzovaná osoba soustředit pozornost na své duševní počítky a především je nutné, aby vyloučila veškerou kritiku, která by mohla omezovat její myšlení. Cenzura myšlení má totiž za úkol neodhalovat nám to, co může být pro analýzu velmi důležité. Ten, kdo vykládá sen, by se měl postupně zaměřit na jednotlivé části snu, nikoli na sen jako celek. K těmto rozděleným pasážím snu by pak analyzovaná osoba měla doplnit své nápady a postřehy.⁷⁹ Pokud je sdělení snu nesrozumitelné, je podle Freuda nejlepší požádat vypravěče, aby obsah snu znovu převyprávěl. Snící se při tom neubrání pozměnění některých výrazů. V místech, kde došlo ke změně pojmů, může začít výklad snů, protože to jsou slabé úseky snového přestrojení.⁸⁰ Jako další význačný příspěvek k výkladu snů Freud uvádí, že při překládání snu jsou důležité nejen výsledky asociace, ale také chování snícího před a po analýze snu, průvodní okolnosti vyprávění, jakož i cokoli, co snící prozradí během celého

---

⁷⁶ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 62.

⁷⁷ Tamtéž, s. 63.

⁷⁸ HOPKINS, J., *The Interpretation of Dreams*, s. 87.

⁷⁹ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 64 – 65.

⁸⁰ Tamtéž, s. 315.

sezení.⁸¹ Po skončení vykladačské práce se ukazuje, že sen byl pro snící osobu splněním přání.⁸²

Proti Freudově teorii o tom, že sen je pouze splněním přání se vznesla vlna kritiky. Freud však dokazuje, že i sny, které odporují konkrétnímu přání, ve skutečnosti reprezentují nějakou touhu, kterou jsme si mohli zachovat v nevědomí od dětství. Prvním typem snů, které mohou odporovat přání, jsou sny lidí, kteří si přejí, aby Freud neměl pravdu. Náplní jejich snu tedy není to, co si skutečně přejí, ale touha, která vyplývá z jejich snu je, aby Freudova teorie mohla být vyvrácena. Druhým typem těchto snů, jsou sny ideových masochistů. Ideový masochista je takový člověk, který nachází libost v psychickém trýznění sebe sama a vlastním ponížením. U takových jedinců se setkáváme se sny, které jsou nepříjemné, ale jim splňují jejich masochistické tendence. Jejich sny jsou zahalené a snová cenzura se úmyslně snaží zatlačit problém, který si jedinec nechce připustit. Freud díky tomuto poznatku mění definici o jádru snu tak, že sen je zastřeným splněním potlačeného přání.⁸³

V dalších spisech se Freud zabývá také problematikou pohádkového materiálu ve snech. Tato díla sice nejsou svým rozsahem tak velkolepá jako *Výklad snů*, ale obsahem rozhodně nezaostávají. Freud na příkladech konkrétních snů od pacientů dokazuje, že prvky z národních pohádek se velmi často vyskytují ve snech.⁸⁴ Navzdory tomu, že je u těchto snů jasně zřetelné, že mají původ v pohádkách, Freud je vykládá pomocí hojně sexuální symboliky.

Freudův *Výklad snů* je považován za elementární dílo pojednávající o snech a je jedním z nejvýznamnějších zdrojů o výzkumu snů. Autor často bývá kritizován za to, jaký důraz klade ve snech na sexualitu. Kritikové však nejspíše nečetli jeho práci příliš podrobně, protože této problematice věnoval Freud jen malou část své pozornosti v poměru k rozsáhlosti snové teorie. V části, kde je popisována sexuální symbolika, jsou navíc citováni druzí autoři a teoretikové zabývající se sny. Většina Freudovy knihy je pak věnována oblasti snové práce, v níž Freud dokazuje, jak výklad úryvků snu může pomoci k tomu, aby snící lépe pochopili své skryté touhy a myšlenky.

---

⁸¹ FREUD, S., *Spisy z let 1913-1917*, s. 29.

⁸² FREUD, S., *Výklad snů*, s. 76.

⁸³ Tamtéž, s. 98 – 99.

⁸⁴ FREUD, S., *Spisy z let 1913-1917*, s. 19.

3.4 Snová práce

Sen je nám často známý jen ze vzpomínky. Tato vzpomínka se objevuje ráno po probuzení a zdá se být útržkovitá. Bývá to soubor většinou zrakových dojmů, které se „tvářily“ jako zážitek. Do toho se mohou přimíchat i jiné myšlenkové pochody a afekty.⁸⁵ Freud ve snech rozlišuje manifestní a latentní obsah. Manifestní (zjevný) obsah, tedy vlastní sen, který se nám zdál, je totožný s tím, co si pamatujeme po probuzení. Jeho význam se mnohdy bude jevit jako rozpačitý a na první pohled se bude zdát, že v něm nenalezneme ani stopu po splněném přání. Avšak jakmile sen vyložíme a odhalíme jeho latentní (skrytý) obsah, může se ukázat, že splňuje nějaké přání, i kdyby se to přání už dávno v našich myslích nevyskytovalo.⁸⁶ Freudův výklad snů těží ze srovnání manifestního a latentního obsahu snu, kdy je manifestní obsah zobrazován jako přeměna latentního obsahu. Tato přeměna je nazývána pojmem snová práce.⁸⁷

Snová práce vždy přidává ke snu něco navíc. Připojuje ke snu hybnou sílu tvorby snu, kterou je nevědomé přání. Snový obsah je přetvářen ke splnění nevědomého přání. Sen může být čímkoli, může být varováním, předsevzetím, vzpomínkou, je však vždy také splněním nevědomého přání.⁸⁸ Sen není žádným nositelem sdělení, nechce nic říci, je naopak zacílen k tomu, aby zůstal nesrozumitelný.⁸⁹ V průběhu snové práce dochází k mimořádnému zhuštění a stlačení materiálu snových myšlenek. Výkon snové práce může být popsán následujícím způsobem. Během dne se u člověka vytvoří složitý soubor myšlenek, který se nestačí vstřebat a v noci se snaží narušit spánek. Tento zbytek ze dne snová práce přetvoří v sen, který není pro spánek vyrušením. Zbytek ze dne musí vytvořit přání, aby se sen měl na čem zakládat. Toto nevědomé přání poté tvoří jádro snu.⁹⁰ Výklad snu jde naopak proti této snové práci, snaží se dekódovat ty dojmy, které snová práce zahalila.

Při snové práci lze rozlišit několik zúčastněných sil. Je to především touha spát, sen se nás za každou cenu snaží udržet ve stavu spánku. Dalšími silami jsou zbytky energetického obsazení, energie nevědomého přání, která tvoří sen, a neslučitelná síla cenzury. Cenzura převládá především v bdění, ale ani během spánku není úplně

⁸⁵ FREUD, S., *Totem a tabu. Vtip a jeho vztah ke nevědomí*, s. 111.

⁸⁶ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 85.

⁸⁷ HOPKINS, J., *The Interpretation of Dreams*, s. 111.

⁸⁸ FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 163.

⁸⁹ Tamtéž, s. 168.

⁹⁰ FREUD, S., *Totem a tabu. Vtip a jeho vztah ke nevědomí*, s. 113.

potlačena.⁹¹ Nepřijatelná přání člověka zneklidňují, a proto jsou ukrývána. Sen, který vzniká, je střední cestou mezi cenzurou a přímým vyjádřením. Dopad snu na snícího je zmírňován duševními procesy, které mají učinit sen přístupnější. Mezi tyto procesy patří za prvé spojování různých názorů a představ do jedné představy – konsolidace, což se ve snu projevuje například smíšením více osob do jedné. Druhým procesem je substituce, ve které je rušivá představa znázorněna něčím méně rušivým, ale souvisejícím s původní věcí. Třetím typem je reprezentace, což je proces, v němž jsou myšlenky upravovány do vizuálních představ. Pokud je ve snu nějaký aspekt sexuálního života zastupován neutrálními předměty, pak se jedná o symbolizaci.⁹²

Tyto procesy lze vyložit obdobným způsobem s použitím jiných pojmů. Pak je prvním výkonem snové práce zhuštění snu, které se vyznačuje tím, že zjevný obsah snu je z větší části překrýván latentním obsahem. Druhý výkon snové práce tvoří přesun, který je dílem snové cenzury. Přesun je charakteristický především tím, že to co zaujímal ve snových myšlenkách pouze okrajové umístění, je v manifestním snu nejhlavnější a vystupuje s velkou smyslovou intenzitou. Vzhledem k tomu se sen jeví vůči snovým myšlenkám jako přesunutý. Přesun docílí toho, že sen se zdá být podivně cizí ve srovnání s bdělým životem.⁹³ Třetí výkon snové práce se zakládá na tom, že myšlenky jsou převáděny v optické obrazy. Tento převod však nelze aplikovat na všechny myšlenky.⁹⁴ Snovou práci však nesmíme přeceňovat, nelze jí přičítat příliš mnoho. Její činnost je vyčerpána těmi výkony, které jsou uvedeny výše. Nedovede víc než zhušťování, přesouvání, plastické zobrazování a podrobení celku druhotnému zpracování.⁹⁵

V náplních snů jsou význačné především tři skutečnosti. Za prvé je ve snech většinou dána přednost dojmům z nedávných dní. Za druhé sen si nevybavuje to, co je zásadní a klíčové, ale zobrazuje spíše nevýznamné a vedlejší skutečnosti. A za třetí sen operuje s našimi vzpomínkami z dětství, o kterých jsme si mysleli, že jsou už v zapomnění.⁹⁶ Sen zkrátka reaguje na veškeré aktuální dění, které se vyskytuje v naší duši během spánku. Snový materiál je tvořen zbytky vzpomínek a psychickými dojmy, které

---

⁹¹ FREUD, S., *Totem a tabu. Vtip a jeho vztah ke nevědomí*, s. 115.

⁹² Tamtéž, s. 115.

⁹³ Tamtéž, s. 114.

⁹⁴ FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 127 – 129.

⁹⁵ Tamtéž, s. 134.

⁹⁶ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 103.

byly převedeny do přítomnosti něčím, co se událo v den snu. Sen stále zůstává splněním přání bez ohledu na somatické zdroje nebo vnější smyslové podněty.⁹⁷

To, co si ze snu pamatujeme a podrobujeme výkladu, je ovlivněno spolehlivostí naší paměti, která se zvláštním způsobem zdá být neschopná uchovat sen. Zjevný obsah snu tak možná pozbyl nejdůležitějších částí svého významu.⁹⁸ Naše pochybování o správnosti výkladu snu je jen dalším nástrojem snové cenzury, která brání pronikání snových myšlenek do vědomí. Kvůli snové cenzuře máme proto ráno pocit, že náš sen nedával smysl, ve skutečnosti to však může být několik snů, které se nám během noci spletly do jednoho, a cenzura ještě navíc skryla význačné snové motivy. Problém pochybování je vystižen pravidlem psychoanalýzy, které tvrdí, že všechno, co zabraňuje další práci, je odpor.⁹⁹

3.5 Snová symbolika

Snové symboly jsou chápány jako ustálené překlady, které se inspirovaly jak v antickém, tak v lidovém vykládání snů. Za určitých okolností lze pomocí symbolů vyložit sen i bez asistence snícího. Můžeme podat okamžitý výklad snu v případě, že jsou nám známy obvyklé snové symboly, osobnost, které se sen zdál a okolnosti, které předcházely snu. Překládání snu pomocí symbolů však nenahrazuje asociální techniku, může ji jen doplnit.¹⁰⁰ Symbolika sice odpovídá nepřímému zobrazení snu, ale může nám být také cennou výpomocí při výkladu snů. Volba symbolu bývá někdy opodstatněná, jindy záhadná, ale zvolení určitého symbolu ve snu není nikdy náhodné. Symbolika ve snech vlastně znázorňuje latentní myšlenky.¹⁰¹

Za objevitele snové symboliky je Freudem označen filozof K. A. Scherner, který s tímto odhalením vyšel na světlo světa roku 1861. Podstatou symbolického vztahu je srovnávání. Každá věc, která je zašifrována pod něčím jiným, musí mít se symbolem nějakou souvislost. I kdyby ta souvislost existovala jen v naší mysli. Okruh věcí, které se objevují symbolicky znázorněny ve snech, není velký. Naproti tomu obsahy z okruhu

---

⁹⁷ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 138.

⁹⁸ Tamtéž, s. 314.

⁹⁹ Tamtéž, s. 316.

¹⁰⁰ FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 112.

¹⁰¹ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 214.

sexuálního života jsou znázorňovány nevšedně hojnou symbolikou. Freud byl toho názoru, že většina symbolů ve snech má sexuální význam.¹⁰²

Pro mužské pohlavní ústrojí jako celek je symbolicky závažné posvátné číslo 3. Mužský úd bývá symbolicky zastupován věcmi, které se mu podobají tvarem (hole, deštníky, tyče, stromy), dále pak předměty, které mohou pronikat do těla a zraňovat (nože, dýky, kopí, šavle, pušky, pistole, revolver) a předměty, ze kterých vytéká voda (vodovodní kohoutky, kropicí konve, vodotrysky) nebo předměty, které se mohou prodlužovat (visací lampy, šroubovací tužky, pera, pilničky na nehty, kladiva a jiné nástroje). Balóny a letadla jsou symbolickým znázorněním erekce. Z toho Freud vyvozuje, že sny o létání jsou vlastně erekčními sny. Sny o překonávání zemské tíže mohou mít i ženy, pro něž by tyto sny znamenaly splněné přání, protože přání být mužem se u žen vyskytuje velmi často, ať už na vědomé, nebo na nevědomé úrovni.¹⁰³ Z těchto posledních slov by se dalo pochopit, proč byl Freud neoblíben zvláště u feministicky orientovaných žen. Feministickou kritiku zahájila především Simone de Beauvoir vydáním své knihy *Druhé pohlaví*¹⁰⁴ v roce 1949.

Ženské pohlavní ústrojí bývá symbolicky znázorňováno všemi předměty, které s ním mají tu společnou vlastnost, že v sobě mají dutinu, jež do sebe může něco pojmout (jámy, šachty, jeskyně, nádoby, lahve, krabice, schránky, kufry, pouzdra, bedny, kapsy, lodě). Některé symboly jako například skříně, kamna a místnosti se vztahují spíše k mateřskému lůnu, naproti tomu symbolem genitálního otvoru jsou dveře. Ženu symbolizují i dřevo, papír, stůl a kniha, ze zvířat hlemýžď a škeble. Symbolem ženského poprsí jsou jablka, broskve a plody vůbec. Znázorněním sexuálního požitku bývají všechny druhy sladkostí. Pohlavní styk je ve snech zobrazován méně často, než by se dalo očekávat. Je však symbolizován rytmickými úkony jako je tanec, jízda na koni a stoupání.¹⁰⁵

Symbolika představuje spolu se snovou cenzurou dvě části snové deformace. I kdyby snová cenzura neexistovala, snu bychom přesto nerozuměli, dokud bychom ho nepřeložili ze symbolického jazyka do jazyka našeho bdělého myšlení.¹⁰⁶

---

¹⁰² FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 113 – 114.

¹⁰³ Tamtéž, s. 114.

¹⁰⁴ BEAUVOIR, S. de. *Druhé pohlaví*. Praha : Orbis, 1966. 412 s.

¹⁰⁵ FREUD, S., *Vybrané spisy*, s. 115 – 116.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 125.

Někteří autoři¹⁰⁷ připomínají myšlenku pocházející od Freuda, že snový symbol reprezentuje kompromis mezi dvěma protichůdnými silami, což jsou cenzura a pudový impuls. Podle nich sny obecně znamenají změnu v psychice a snahu o vypořádání se s problémem. Tvrdí také, že freudovská symbolika je v dnešní době už překonána, sexuální symbolika se vyskytovala spíše v dobách, kdy byla sexualita extrémně vytěšňována.¹⁰⁸

3.6 Vtip a jeho vztah ke snu

O knize *Vtip a jeho vztah k nevědomí* Freud prohlašuje, že je jen odbočkou od *Výkladu snů*. Při zkoumání vtipů totiž zjistil, že podstata vtipů spočívá v prostředcích, které jsou stejné jako postupy snové práce. Nejpodstatnější difference mezi vtipem a snem spočívá v přístupu společnosti k nim. Vtip je převážně sociální duševní výkon, který směřuje k získání slasti. Tato slast spočívá v tom, že si prostřednictvím zábavy splňujeme přání, která jsou v normálním životě nepřipustná. Vtip je nástrojem sblížení lidí. Pokud se člověk snaží o vtip, je k tomu společnost dalších lidí nezbytná. Naproti tomu sen slouží převážně ke snížení nepříjemných pocitů, které by se mohly vyskytnout, kdyby nás necenzurované myšlenky rušily ve spánku. Sen je duševní produkt, který je určen jen snící osobě. Samotnému snícímu přitom zůstává nesrozumitelný a tudíž ani jinému nemá co sdělit a je pro jiného nezajímavý. O vtipu se dá říci, že je do jisté míry rozvinutá hra, kdežto sen je stále ještě přání, ačkoli téměř k nepoznání proměněné.¹⁰⁹

3.7 Kritika Freudovy teorie

Freudova metoda výkladu snů je nevidaně vynalézavá. Navzdory tomu však jeho typologii jisté druhy snů neodpovídají. Jsou to například sny traumatické, které v nezměněné podobě opakují nepříjemnou a nečekanou událost, která se stala snícímu. Existují také úzkostné sny, které mohou nabývat i podoby nočního děsu. V tom případě by se snící probudil, protože u těchto snů selhává jejich funkce ochránců spánku.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ Např. Prof. Dr. Gerhard Kubik na semináři „Kulturně determinované a univerzální symboly ve snech“.

¹⁰⁸ PAULÍK, K., *Sigmund Freud – poselství a inspirace*, s. 91.

¹⁰⁹ FREUD, S., *Totem a tabu. Vtip a jeho vztah k nevědomí*, s. 123 – 124.

¹¹⁰ STORR, A., *Freud*, s. 41 – 42.

Přestože Freud odsuzuje snáře a zdůrazňuje nutnost individuálního výkladu snů spolu se znalostí osobnosti snícího, tvrdí, že existují některé typy snů, které jsou univerzální a mají u každého stejný význam.¹¹¹ Podle něj to jsou za prvé exhibiční sny, jejichž jádrem je naše nedostatečně oděná postava spojená s jistou nemohoucností hnout se z místa. Druhým typem jsou sny o smrti blízkých lidí, ve kterých buď neprojevujeme vůbec žádný smutek a po procitnutí se děsíme vlastní bezcitnosti, nebo v nich naopak pocítujeme hlubokou bolest nad smrtí milovaného člověka. Tyto sny by opět měly být univerzálně vyložitelné a to přesně podle Freudovy teorie. To znamená, že reprezentují přání, aby dotyčná osoba zemřela. Freud však tvrdí, že takové přání již nemusí být aktuální, mohlo se vyskytovat v našem vědomí již v dětství a vynoří se nezávisle na tom, že už dávno nemusí být mezi našimi tužbami. Nicméně z důvodu opětovného vynoření ve snu bychom tomu měli věnovat pozornost.¹¹² Sny o smrti rodičů se většinou týkají rodiče stejného pohlaví, jako je snící dítě. Zde Freud poukazuje na svoji teorii Oidipovského komplexu, která se podle něj vyskytuje u každého dítěte. Dítě by si přálo smrt rodiče stejného pohlaví, aby mělo rodiče opačného pohlaví jen pro sebe. Jeho teorie navazuje na příběh o princí Oidipovi, který nevědomky zabil svého otce a vzal si svou vlastní matku.¹¹³

Většina lidí se ovšem vzpírá obvinění, že si kdy přáli smrt rodičů. Přesvědčení, že sny bez výjimek reprezentují vytěsněná přání, je neudržitelné. Přestože Freud tvrdil, že vytěsněná dětská přání jsou nejdůležitějšími podněcovateli snů, jeho vlastní případy to nepotvrzují. Většina klinických příkladů, které předkládá, popisuje emoce dospělého života, jako jsou nemístné sexuální tužby, rivalita nebo touha být očištěn od hanby. Mimoto kdyby veškeré sny vyjadřovaly vytěsněné dětské pohnutky, bylo by logické očekávat, že délka snění bude s věkem vzrůstat. Elektroencefalografické záznamy naproti tomu ukazují, že děti tráví sněním více času než dospělí.¹¹⁴

Ačkoli se Freud pokoušel o systematický výzkum snů (což se mu podařilo), negativní názory na jeho výklad snů byly a jsou stále vyhrčenější. Vyhlášeným kritikem Freudova vykládání snů pomocí sexuálních asociací byl jeden z nejvlivnějších rakouských filozofů Ludwig Wittgenstein. Wittgenstein neuznával nepřeborné možnosti snové

---

¹¹¹ FREUD, S., *Výklad snů*, s. 145.

¹¹² Tamtéž, s. 148 – 150.

¹¹³ Tamtéž, s. 153.

¹¹⁴ STORR, A., *Freud*, s. 43.

symboliky a tvrdil, že „Každá věc je tím, čím je, a ničím jiným“.¹¹⁵ Kritiky se Freud dočkal také od dalšího krajana, Karla Raimunda Poppera, který byl zastáncem kritického racionalismu. Popper nazýval freudismus pseudovědou, protože je to teorie založená na popudech z podvědomí a ty nelze podrobně prozkoumat. To, co nelze prozkoumat, je podle něj nefalsifikovatelné a tudíž nevědecké.¹¹⁶

Nesouhlas však přichází i od vědců z oboru psychologie. Psychoanalytikové M. D. Zadane a M. H. Eckhardtová jsou toho názoru, že alarmující je především skutečnost, že ani dva psychoanalytikové nevyloží tentýž sen stejným způsobem. Eckhardtová je navíc přesvědčena, že ačkoli jsme některé Freudovy teorie odmítli, stále se řídíme Freudovým způsobem výkladu snů u nemocných. Řídíme se přesvědčeními, která byla už dávno překonána.¹¹⁷

V psychoanalytických kruzích převládá názor, že klíčové teze, na kterých stojí Freudova teorie snu, nejsou vědecké. Z důvodu vzrůstajících pochybností nad vědeckými metodami se přehlížely nové teorie a impulsy a zájem o sen slábnul. Tato tendence trvala až do chvíle, než se sen začal zkoumat z hlediska fyziologie mozku.¹¹⁸

---

¹¹⁵ BOSS, M., *Včera v noci se mi zdálo*, s. 15.

¹¹⁶ POPPER, K. R. *Conjectures and refutations: the growth of scientific knowledge*. London : Routledge, 2002. 582 s. ISBN 0-415-28594-1.

¹¹⁷ BOSS, M., *Včera v noci se mi zdálo*, s. 18.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 20.

4 Jungovy názory na sny

4.1 Osobnost Carla Gustava Junga (1875 – 1961)¹¹⁹

Jung se narodil ve švýcarském městečku Kesswil nedaleko Basileje jako prvorozený syn evangelického faráře. To, že z jeho rodiny byli všichni velice nábožensky založení, na Junga po celý život výrazně působilo. Dalším významným ovlivněním byla lékařská minulost jeho praděda i děda, kteří už v 18. století snili o využití psychologických postupů v psychiatrických léčebnách.¹²⁰

Vliv dvojího náboženství, a to švýcarského protestantismu a pohanské duchovnosti venkova odrážel dvojakost v Jungovi už v dětských letech. Byl přesvědčen, že má dvě osobnosti. Jedna osobnost se zúčastňovala běžného života, chodila do školy, snažila se vypořádat se životem, jak nejlépe uměla a Jung ji pojmenoval „Číslo 1“. Druhá osobnost byla mnohem starší, tajemnější, vzdálenější lidské společnosti, ale blízká přírodě a Bohu, Jung ji nazval „Číslo 2“.¹²¹ Jung si myslel, že takové dvě osobnosti má v sobě každý člověk. Později tento názor přeformuloval do své teorie postavené na dichotomii vztahu Já (Ego) a bytostného Já (das Selbst).¹²² Náboženský postoj hraje důležitou roli také při terapii duševně nemocného člověka. Jung byl přesvědčen, že přirozeností duše je její náboženské založení a že sama od sebe vytváří náboženské obrazy.¹²³

Jungova školní léta jsou protkána komplexy méněcennosti z nedostatečných výsledků ve škole. Nakonec ho ale právě to vybičovalo k jeho pověstné pečlivosti a svědomitosti. Celé jeho dětství by se také dalo vystihnout pojmem tajemství. Střežil před zraky světa nejrůznější tajná místa, předměty i myšlenky. Už tehdy si vytvořil vztah k realitě, jaký měl až do konce života. Jako dítě byl osamělý, protože už v té době věděl, že musí odhalovat věci, které nikdo jiný nevěděl a ani nechtěl vědět.¹²⁴

---

¹¹⁹ Čerpám především z životopisných děl, jež jsou dostupné v češtině:

HAYMAN, R. *Život C.G. Junga. I., Zrození psychomága (1875-1917)*. Praha : Práh, 2001. 291 s.

HAYMAN, R. *Život C.G. Junga. II., K pramenům moudrosti (1918-1961)*. Praha : Práh, 2001. 323 s.

HYDE, M., MCGUINNES, M. *Jung*. Praha : Portál, 2001. 179 s.

STEVENS, A. *Jung*. Praha : Argo, 1996. 176 s.

¹²⁰ JUNG, G. C., *Analytická psychologie: Její teorie a praxe*, s. 7.

¹²¹ HYDE, M., MCGUINNES, M., *Jung*, s. 11.

¹²² STEVENS, A., *Jung*, s. 15.

¹²³ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 9.

¹²⁴ Tamtéž, s. 45.

Roku 1902 se Jung zasnoubil s Emmou Rauschenbachovou, kterou si posléze vzal, a měli spolu pět dětí. Vstup do manželství pro Junga znamenal opuštění samoty, na kterou byl zvyklý.¹²⁵ Přestože byl Jung v manželství poměrně spokojen, nedokázal žít v monogamním vztahu. Nepřestával hledat duchovní společnici, která by byla inspirací pro jeho díla. Nejméně dvakrát našel takovou inspirativní postavu v těle pacientky, krátce to byla Sabina Spielreinová a později Antonie Wolfová, která se stala jeho celoživotní přítelkyní, milenkou a kolegyní. Kromě toho se kolem Junga soustřeďoval dav oddaných ctitelek, které byly nazývány *Jungfrauen*.¹²⁶

V březnu roku 1909 byl Jung Freudem nazván „korunním princem psychoanalytického hnutí“. Avšak už roku 1913 se Jung ocitá ve slepé uličce a pod tlakem okolností se psychicky hroutí, pravděpodobně také v souvislosti s rozpadem jeho přátelství s Freudem. Kolegové se mu začali vyhýbat, setkal se s nepochopením svého díla, přestal vyučovat na univerzitě a po dlouhých pět let se věnoval výhradně zkoumání sebe sama.¹²⁷ Jung tuto konfrontaci s nevědomím chápal jako vědecký úkol a experiment na sobě samém. Fantazie, které tehdy prožíval a které ho obklopovaly, zapisoval do *Černých knih*. Tyto zápisky později přepisoval do *Červené knihy*,¹²⁸ v níž se pokoušel i o estetické zpracování svých představ a vizí, většinou formou mandal.¹²⁹ Mandala je nepochybně nejznámější symbol, který zobrazuje strukturu archetypu. V psychologii je chápána především jako symbol celosti.¹³⁰ K tomuto období Jung poznamenal, že doba, kterou věnoval pozorování sebe sama a svých vnitřních obrazů, se řadí k nejvýznamnějším létům jeho života. Rozhodlo se o všem podstatném a jeho pozdější činnost byla jen rozpracováváním tezí, které v onom čase vyvstaly z nevědomí.¹³¹ Teprve koncem první světové války Jung pozvolna vyšel z temnoty svých fantazií a myšlenek. Tvrdí, že jednou z příčin bylo pochopení jeho kreseb mandal. Některé zdroje však uvádí, že Jung ve svém experimentu setrval až do roku 1930.¹³²

Podle Jungových četných spolupracovníků a lidí, zabývajících se jeho prací a životem, byla Jungova osobnost velice individualistická, excentrická a všestranná. Snažil se

---

¹²⁵ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 198.

¹²⁶ STEVENS, A., *Jung*, s. 30.

¹²⁷ HYDE, M., McGUINNES, M., *Jung*, s. 49.

¹²⁸ *Červená kniha* je klíčové dílo C. G. Junga, vydané až r. 2000, v češtině r. 2010. Je to foliant vázaný v červené kůži, obsahuje autorovy fantazie v kaligrafickém gotickém písmu inspirovaném středověkými rukopisy.

¹²⁹ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 173.

¹³⁰ KASTOVÁ, V., *Dynamika symbolů*, s. 114.

¹³¹ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 7.

¹³² Tamtéž, s. 9.

ve svém životě uskutečnit veškeré možnosti bez ohledu na mínění druhých. Jung sám k tomu tvrdil, že „být normální je vytouženým cílem neúspěšných“.¹³³

Jung je právem považován za jednoho z nejvýznamnějších badatelů vnitřního světa člověka. Často se o něm říká, že předešel dobu a možná právě proto se jeho dílo nejednou setkalo s nepochopením.

4.2 Červená kniha (Liber Novus)

Jungovo nejvýznamnější dílo, známé pod názvem *Červená kniha* popřípadě *Liber Novus*, vznikalo mezi léty 1913 až 1930, v době Jungovy konfrontace s nevědomím. Chtěl se především dostat k základům svých vnitřních procesů, prostřednictvím metody aktivní imaginace. Během roku 1930 Jung experiment ukončuje a knihu odkládá rozpracovanou. Od práce na *Červené knize* ho odvedlo setkání s alchymí. *Červenou knihu* odmítal vydat právě kvůli tomu, že nebyla dokončená a také proto, že její obsah považoval za autobiografické zápisky, které nemají vědeckou povahu.

Když Jung roku 1961 zemřel, literární práva přešla na jeho potomky. K *Červené knize* ve své pozůstalosti pouze uvedl, že si přeje, aby zůstala v rodině. Po roce 1990 se Společenství dědiců C. G. Junga začalo opět zabývat obsahem *Červené knihy*. Vzhledem k tomu, že je kniha psána čtenářům, opakovaně se v ní objevuje oslovení publika apod., tak nakonec roku 2000 Společenství dědiců rozhodlo, že se toto významné dílo uvolní pro publikaci a editorem se stal Sonu Shamdasani.¹³⁴

Jungův klíčový spis je zaznamenáváním představ, které se pokoušel úmyslně podněcovat a pak do nich vstupovat jako do dramatického děje. U těchto vizí je jasně poznat spojitost s Jungovým studiem mytologie. Jung se při svém experimentu snažil zjistit, co se stane, když se vědomí úmyslně vyřadí ze své funkce. Chtěl tím poznat smysl a úmysl nevědomí. Jung svoji činnost však nenazýval vědou a byl rozhodně proti tomu, aby někdo jeho aktivitu nazýval uměním.¹³⁵

Po sérii snů a vizí s apokalyptickým nábojem o katastrofách v Evropě, vypukla první světová válka. Jung byl v té době přesvědčen, že jeho představy měly charakterizovat spíše osud Evropy, než jeho vlastní. Domníval se tedy, že šlo o

---

¹³³ STEVENS, A., *Jung*, s. 9.

¹³⁴ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 9 – 10.

¹³⁵ Tamtéž, s. 202.

předpověď událostí, které se týkaly obecně všech lidí. Na základě toho se snažil zjistit, jak moc a jestli vůbec spolu souvisí osobní představy konkrétního jedince s kolektivními událostmi.¹³⁶

Veškeré své myšlenky, které Jung zapsal do *Černých knih*, pečlivě přepsal do *Červené knihy*. Zůstala tam zachována absolutní věrnost i pořadí představ. Zásadní rozdíl mezi *Černými knihami* a *Červenou knihou* spočívá v tom, že *Černé knihy* Jung psal pro svou vlastní potřebu jako své deníky a *Červená kniha* je určena publiku.¹³⁷

Roku 1918 napsal Jung článek *O nevědomí*, kde rozvinul svou teorii, že každý člověk se vyskytuje ve dvou světech. Jedním světem je vnější svět, ve kterém objektivně vnímáme skutečnosti, a druhý svět je určen nadvládou nevědomí. Jung se zároveň domníval, že místem, kde dochází ke smíšení rozumové a nerozumové pravdy, je symbol, který má také dvě stránky přirozenosti. Symboly podle Junga pocházejí z nevědomí. Symbolům přikládal Jung ohromnou důležitost, snažil se skrze symboliku pochopit vlastní představy. V souvislosti se zkoumáním nevědomí diferencuje Jung v roce 1921 pojem Já a bytostné Já. Já popisuje jako podmět našeho vědomí. Bytostné Já v sobě mimo našeho vědomí zahrnuje veškerý náš vnitřní svět, tedy i nevědomí. Bytostné Já je tedy nadřazené a zahrnuje v sobě i Já. Od tohoto tématu se Jung dostává k duši, ženskou část duše u mužů nazývá animou a mužskou část duše u žen pojmenoval pojmem animus. Tím chtěl Jung zachytit především tu skutečnost, že všichni lidé mají jak ženské, tak i mužské stránky.¹³⁸

Roku 1930 Jung opouští svou práci na *Červené knize*, kvůli fascinaci alchymií. Tvrdí, že dosáhl ústředního bodu a jeho konfrontace s nevědomím spěla ke svému konci. Konfrontaci s nevědomím vystřídal střetnutí se světem, se kterým se Jung musel vyrovnávat. Začal psát menší spisy a dokonce opět přednášel. Jung tuto činnost chápal jako kompenzaci za tu dobu, kdy se zabýval sám sebou. V té době nastal čas, aby své vědění předal i okolnímu světu.¹³⁹

---

¹³⁶ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 203.

¹³⁷ Tamtéž, s. 204.

¹³⁸ Tamtéž, s. 212.

¹³⁹ Tamtéž, s. 220.

4.3 Jungův přístup ke snům

Práce se sny představovala neoddělitelnou součást jungovské analýzy. Teoretický přístup Junga byl velmi ovlivněn Freudovým pojetím. Nejprve byl Freudův přístup pro Junga modelem pro terapii v praxi, později se proti němu vymezoval a pozměňoval ho. Jung souhlasil s Freudem v tom, že sny se utváří ze všedních událostí ze dne, po němž se nám sen zdál a z událostí, které se nám udály v dětských letech. Mimoto byl však Jung přesvědčen, že sny mají ještě třetí zdroj, kterým je kolektivní nevědomí. Sny by se měly chápat v mnohem širším pojetí, protože se týkají celého vývoje lidstva a základních otázek lidské existence.¹⁴⁰

Jung byl přesvědčen, že sen se před námi nesnaží nic ukryt, ale že my jen nerozumíme jeho způsobu sdělení. Proto se snem zachází jako s útržky textu, které se snaží pochopit. Nepracuje tedy s volnými asociacemi, protože pak je mysl příliš otevřená všem druhům asociací, které vedou ke komplexům pacienta. Komplex je podle Junga nashromáždění asociací, které mohou mít traumatickou nebo emočně zabarvenou podobu. Všechno, co obsahuje vysokou angažovanost citů, se obtížně překonává, jak psychologem, tak i pacientem.¹⁴¹

Při vykládání snu tedy Jung podle svých slov přejímá metodu filologa, který se snaží vyložit neznámý text. Používá k tomu metodu amplifikace, která spočívá v hledání podobností ve snových motivech. Během této metody se vykládající snaží zaostřit na aspekty snu, zdůraznit je a pak je vyložit. Zde nastupuje Jungův známý postup asocičního experimentu, při němž pacientovi zadá testovací slovo a podle rychlosti reakce a přiřazeného slova vyvozuje závěry.¹⁴²

Sen by se nikdy neměl vykládat bez konkrétních detailů, které se týkají obsahu snu. Vždy musí záležet především na pacientovi, co si myslí o snových obrazech. Sny představují reakce na náš uvědomovaný postoj, vždy se týkají konkrétního problému snícího, takže nelze sen vyložit pomocí obecné teorie. Sny jsou tak mnohostranné, že není možné vytvořit zobecňující teorii snů.¹⁴³

Podle Junga se o izolovaném snu dá tvrdit téměř cokoli, proto by se měla analyzovat vždy série snů. Výklad izolovaného snu je jen hypotézou, která se většinou ani

---

¹⁴⁰ STEVENS, A., *Jung*, s. 106 – 107.

¹⁴¹ JUNG, G. C., *Analytická psychologie : Její teorie a praxe*, s. 93.

¹⁴² Tamtéž, s. 94.

¹⁴³ Tamtéž, s. 123.

zdaleka nepřibližuje realitě. Určité jistoty můžeme dosáhnout teprve při výkladu snové série. Ve více snech lze pozorovat změny v nevědomí, které se dějí každou noc.¹⁴⁴ Sny se pak seskupují radiálně, kolem významového centra. Ve snové sérii máme možnost rozpoznat centrální bod, který nám může ulehčit výklad. Během terapie se může tentýž symbol dynamicky proměňovat, protože se mění postoj snícího já.¹⁴⁵ Může nám připadat, že běžný sen postrádá smysl, a tak ho podceňujeme. Příroda však nedělá nic, co by bylo nerozumné. Pouze my tomu nemusíme rozumět. Jung tak odmítá názor, že sen je pouhé překroucení reality a tvrdí, že pokud nerozumíme snu, tak na něj nemáme náležitý náhled.¹⁴⁶ Poměrně brzy během zkoumání snů Jung poznal, že je opodstatněné interpretovat sny tak, jak jsou míněny, tedy tak, jak se nám zdají. Pokud se nám zdá o určitém předmětu, tak to má nějaký důvod a je zbytečné za oním předmětem hledat něco jiného.

Pokud chce člověk poznat mechanismy a obsahy nevědomí, pak cesta, která poskytuje nejlepší výsledky, je výklad snu. Jung právě snu přikládá největší důležitost, není jen pouhou cestou k poznání nevědomí, ale je zároveň důkazem regulující činnosti nevědomí. Takovou funkci snu Jung nazývá kompenzační funkcí. Kompenzace zjemňuje určité snové obrazy a prostřednictvím porovnávání různých stanovisek upravuje nepřijatelné skutečnosti do mírnější podoby.¹⁴⁷

Samotná interpretace snu předpokládá umění empatie terapeuta, nadání kombinovat snové obrazy, intuitivně nazírat, je nutná také schopnost orientace ve světě a znalost lidských charakterů a především tzv. inteligence srdce.¹⁴⁸

Jung rozvinul vlastní pojetí snu, ale nikdy jej nechápal dogmaticky, tak jako Freud. Tvrdil, že vlastně nemá o snech žádnou teorii. Nevěděl, jak sny vznikají a tudíž ani nenazýval metodou svůj způsob vykládání snů. Jungovy názory o snech lze shrnout do několika bodů. Především o snech tvrdil, že jsou to přirozené, nestranné a spontánní události, které nejsou závislé na záměrech a vůli snícího. Ukazují bezprostřední pravdu a nesnaží se nic zakrývat nebo zkreslovat. Další charakteristikou snů je jejich snaha o udržení rovnováhy a zároveň o rozvoj individuální osobnosti člověka. Sny pokaždé dodávají něco navíc k tomu, co víme na vědomé úrovni. O symbolech Jung prohlašuje, že

---

¹⁴⁴ JUNG, G. C., *Analytická psychologie : Její teorie a praxe*, s. 90.

¹⁴⁵ DIECKMANN, H., *Sny jako řeč duše*, s. 123.

¹⁴⁶ JUNG, G. C., *Analytická psychologie : Její teorie a praxe*, s. 96.

¹⁴⁷ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 37.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 41.

to nejsou jen znaky, ale že přesahují smyslové i rozumové možnosti. Sny by se měly interpretovat pomocí technik amplifikace a aktivní imaginace.¹⁴⁹

4.4 Metoda amplifikace

Amplifikace znamená snahu navodit náladu snu včetně podrobností všech obrazů a symbolů tak, abychom rozšířili zážitek snu jako takového. Pak může mít sen zřetelnější dopad na vědomí.¹⁵⁰ Výklad by se měl opírat o snové obrazy a neměl by se zakládat na rozlišení mezi manifestním a latentním obsahem snu, jak to prosazoval Freud. Metodu amplifikace je nutné užít u všech částí ve snovém obsahu. Jednotlivé motivy jsou tak dlouho doplňovány významově blízkým výkladem snových obrazů, dokud nejsou zcela jasné. Teprve pak vzniká celkový obraz, ze kterého lze určit smysl. Amplifikace je tedy Jungem definována jako určitý druh ohraničené a řízené asociační aktivity, která se stále vrací k významovému zdroji snu a snaží se tak přispět k jeho odhalení.¹⁵¹

Jung rozlišuje dvě roviny výkladu, výklad na subjektivní úrovni a výklad na úrovni objektivní. Výklad na subjektivní úrovni chápe snové figury a děj symbolicky, jako zrcadlo vnitřního duševního stavu snícího. Osoby ve snu zastupují psychické pohnutky a snová situace představuje vztah k sobě samému. Subjektivní úroveň se týká vnitřní skutečnosti. Subjektivní amplifikace probíhá tak, že snící odpovídá na kladené otázky o jednotlivém snovém prvku. Z toho pak lze vyložit individuální smysl snu. Výklad na subjektivní úrovni je velice důležitý, protože v případě, že vědomí není dostatečně silné, mohlo by být pohlceno nevědomými obsahy. Výklad na objektivní úrovni se snaží chápat snové figury konkrétně. Tyto figury pak zastupují postoje snícího k vnějším osobám či předmětům. Objektivní úroveň se nás zároveň snaží upozornit na jiný pohled na skutečnost nebo na něco, čemu jsme dosud nevěnovali pozornost. Objektivní amplifikace obohacuje snové části všeobecným symbolickým materiálem a posléze z ní vyplývá kolektivní smysl.¹⁵²

Jak se ukázalo, Jungovy hypotézy, na rozdíl od těch Freudových, obstály s přibývajícím časem. Více než názor, že sny jsou potlačeným přáním a mají zabránit probuzení, který zastával Freud, je pravděpodobnější Jungovo stanovisko, že sny jsou

---

¹⁴⁹ STEVENS, A., *Jung*, s. 108.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 113.

¹⁵¹ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 45.

¹⁵² Tamtéž, s. 47 – 48.

přirozené produkty duše a mají udržet celkovou rovnováhu ve fyzických i psychických procesech jedince.¹⁵³

4.5 Dramatická stavba snu

Ve snech se vyskytují prvky malého dramatu, které Jung rozpoznal relativně brzy. Téměř všechny sny totiž mají určitou strukturální podobnost a uzavřený děj.

Členění snů podle tohoto schématu začíná udáním místa, času a osob, které se vyskytují ve snu. Je to jakási snová předehra, která obsahuje základní nastínění děje. Druhou částí je expozice, tedy uvedení snového problému. V této fázi bývá naznačen obsah, který tvoří základ snu nebo hlavní téma, ke kterému se nevědomí hodlá vyjadřovat. Třetí částí je peripetie, na které každý sen stojí a padá. Během této fáze dochází k zauzlení děje, k jeho postupné gradaci až k vyvrcholení. Čtvrtou částí je lysis, tedy vyústění snu, jeho závěr a kompenzační odkaz.¹⁵⁴

4.6 Archetypy ve snech

Jung poprvé použil termín „archetyp“ v roce 1919. Archetyp podle něj představuje kolektivní zásobu archaických obrazů a symbolů, která je společná pro veškeré lidské bytosti. Jung definuje archetypy také jako vrozené intuitivní formy, které jsou nepostradatelnými stanovujícími činiteli veškerých psychických procesů. Archetypy zároveň také determinují styl porozumění.¹⁵⁵ Archetypy mají pro celou psychiku určující význam a poskytují nezanedbatelný energetický náboj po celý život jedince.¹⁵⁶

Na základě konkrétních případů Jung prokázal, že v pozdějších stádiích analýzy se často ve snech objevují archetypické postavy. Pacientova psychologie se pak blíží rovině, která je obecně lidská, ale už ne osobní. Neurotik se většinou cítí velice oddělen od běžných lidských problémů a snaží se skrýt svou neurózu, ale jakmile zjistí, že jeho myšlení se blíží obecnosti, tak je to velice přínosné v jeho terapii.¹⁵⁷

---

¹⁵³ STEVENS, A., *Jung*, s. 108.

¹⁵⁴ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 44.

¹⁵⁵ HYDE, M., McGUINNES, M., *Jung*, s. 59.

¹⁵⁶ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 23.

¹⁵⁷ JUNG, G. C., *Analytická psychologie : Její teorie a praxe*, s. 116.

Archetypové neboli velké sny způsobují obzvláště významný prožitek. Většinou obsahují emoční zabarvení a zanechávají dlouhotrvající dopad na vědomí, někdy dokonce celoživotní. Archetypové sny zahrnují tzv. mytologémata, což jsou obrazy složené ze symbolů, které pocházejí z kolektivních dějin lidského ducha. Mezi ně patří motivy z náboženství, z rituálů i pohádek. Obrazy archetypů se nám ve snech shromáždí především ve vypjatých situacích, kdy musíme překonávat určitou hranici životní fáze nebo krizi. Další možností výskytu archetypových snů je na počátku nějakého duševního onemocnění a také na začátku či v závěrech terapeutické léčby.¹⁵⁸

Jung zažil tyto velké sny jako předtuchu první světové války. Neustále se mu opakovaly sny o celosvětové potopě, o spoustě mrtvých, zničených budovách, vlnách, které smetly vše, co se jim připletlo do cesty a poté se měnily v rudou krev. Jung se obával, že tyto sny u něj znamenají předzvěst psychózy. Když vypukla první světová válka, tak se Jungovi téměř ulevilo, že tyto sny pocházely z kolektivního nevědomí. Neznázorňovaly to, co by hrozilo jemu, ale co ohrožovalo Evropu. Po těchto událostech pochopil většinu z toho, co se mu dělo v minulých letech a konečně sebral odvahu napsat první část *Červené knihy*.¹⁵⁹

4.7 Kolektivní sny

U snů, které jsou vytvořeny z osobního materiálu snícího, je nutné získat asociace přímo od člověka, kterému se sen zdál. Naproti tomu sny obsahující mytologické znaky mají univerzální platnost a každý člověk s potřebnými poznatky je může vyložit. Dá se říci, že není rozdíl mezi kolektivními sny u různých lidí.¹⁶⁰

Sny, které obsahují pouze chudé obrazy, poskytují nazření obecných souvislostí a věčných zákonů přírody, pocházejí z kolektivního nevědomí a jsou tedy výrazně odděleny od vědomí snícího. Naproti tomu sny, které jsou vybavené detailními a precizními snovými obrazy, souvisí především s individuální problematikou snícího a spadají do oblasti osobního nevědomí.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ DIECKMANN, H., *Sny jako řeč duše*, s. 65.

¹⁵⁹ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 203.

¹⁶⁰ JUNG, G. C., *Analytická psychologie: Její teorie a praxe*, s. 122.

¹⁶¹ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 47.

Kolektivní sny souvisí s určením kolektivního nevědomí, které je tvořeno pudy a archetypy. Pudy mají především biologickou povahu. Jsou to impulzy, které nás nutí provádět činy z nutnosti, například abychom si zachránili život. Archetypy byly definovány již výše. Pudy a archetypy se týkají univerzálních, zděděných obsahů a jsou ve vzájemném souladu.¹⁶²

Před tím, než je možné zpracovat materiál kolektivního nevědomí, musí dojít k uvědomění osobního nevědomí. Každý problém se musí nejprve vyřešit pomocí vlastních zkušeností s důrazem na soukromý život jedince, teprve pak se může člověk zaměřit na vyrovnávání s obecně lidskými konflikty. Tato cesta vede ke správné rovnováze mezi vědomím a nevědomím a k aktivaci archetypů.¹⁶³

4.8 Symboly

Slovo „symbol“ je odvozeno od řeckého slova „symbolon“, které se překládá jako poznávací znamení. Symbol zastupuje něco, co se skládá z více částí. Jakmile jsou části spojeny dohromady, pak se jedná o symbol. Symbol je typický významovým nadbytkem, přičemž možnosti těchto významů jsou nevyčerpatelné. Symbol a to, co zastupuje, od sebe nemůže být odděleno.¹⁶⁴

Freud symbol vykládal jako určitý ustálený překlad a ten význam byl již napořád daný. Jung však Freudovo vysvětlení nevnímá jako symbol, nýbrž jako znak. Pro Junga symboly znamenají aktivní objekty zkoumání, které se snaží vystihnout intuitivní ideje. Symboly vystihují více, než se zdá a jsou pro nás neustálou výzvou. Zároveň jsou pro lidské pokolení nesmírně důležité, protože napomáhají rozvoji individuální osobnosti.¹⁶⁵

Symbol jako ústřední fenomén hraje významnou roli v Jungově výkladu snů. Symboly pochází z nevědomí a představují určitý druh osobní mytologie. Symboly nelze beze zbytku vyložit, vědomí je schopné odkrýt jen jeho rozumovou část. Symbol vždy promlouvá k veškerým funkcím lidské psyché, jak k vědomé, tak i k nevědomé části.¹⁶⁶

---

¹⁶² HYDE, M., McGUINNES, M., *Jung*, s. 59.

¹⁶³ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 43.

¹⁶⁴ KASTOVÁ, V., *Dynamika symbolů*, s. 23.

¹⁶⁵ STEVENS, A., *Jung*, s. 112.

¹⁶⁶ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 50 – 51.

Jung odmítá, že by jakékoli symboly byly univerzálně platné. Obsahy z nevědomí obsahují vždy více významů a jejich výklad záleží jak na konkrétní životní a duševní situaci snícího, tak na kontextu snu.¹⁶⁷

Pokud jde o sny, ale i o mýty a rituály, tak symbol se nikdy nevyskytuje osamoceně. Symbol je ukotven v širším kontextu, který je označen pojmem „symbolos“. Významu symbolu lze porozumět pouze v souvislosti celého výjevu.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 38.

¹⁶⁸ DIECKMANN, H., *Sny jako řeč duše*, s. 47.

5 Komparace Freudova a Jungova pojetí snů

Nejčastější jména, která se lidem vybaví v souvislosti s psychologií, jsou právě jména Sigmund Freud a Carl Gustav Jung. Mimo vědeckých kruhů jejich práce ovlivnila i umění, humanitní vědy, film a kulturu.¹⁶⁹ V této kapitole uvedu významné mezníky v jejich životech, díky nimž se jejich cesty spojily, a také se zmíním o příčinách, které nejspíš vedly k rozpadu šestiletého přátelství. Následně se pokusím srovnat rozdílné názory a z toho vyplývající odlišné náhledy na teorii snů. Nastíním jejich různé přístupy ke snovým pojmům, zmíním se o jiných představách ohledně terapeutické praxe a rozliším někdy i kontrastní způsob interpretace snů.

Sigmund Freud byl první v historii, kdo vytvořil kompletní psychologický výkladový systém, na němž však rigidně setrval za každé situace a odmítal jakýkoli odpor. Kvůli tomu také ztratil poměrně velké množství kolegů. Klíčová byla Freudova představa, že sen reprezentuje splnění přání a jeho funkcí je chránit spánek. Snové obsahy se podle něj obrací především do raných fází života a jsou kompromisem mezi obranným mechanismem ega a nevědomím. Skutečným zdrojem energie snů jsou dětské sexuální podněty.¹⁷⁰

Carl Gustav Jung přiřadil snu především praktický význam. Jung neprohlašoval, že by disponoval vyčerpávajícím a finálním vysvětlením fenoménu snů. Jeho teorie se odvolávají na rozpracované hypotézy, jejichž hodnota musí být určena jejich použitelností a klíčem k výkladu snů, který se nezakládá na pevném seznamu pravidel. Jung prvotně chápal sen jako mluvčího univerzálního lidského bytí v nás.¹⁷¹

Freud i Jung se shodli v tom, že sny je možné pochopit pouze s pomocí předběžného seznámení s dosavadní životní historií snícího a na základě současných bdělých asociací k obsahu snu.¹⁷² Jak Freud, tak i Jung příliš nepřikládali význam při tvorbě snu tělesným a vnějším podnětům. Stejný názor měli také na to, že sen se skládá z denních zbytků a materiálu z běžného života snících.¹⁷³ K těmto dvěma zdrojům snů však Jung přiřazoval ještě materiál z kolektivního nevědomí, které má každý jedinec a priori k dispozici. Dalším rysem, který je spojoval, bylo přesvědčení, že sen lze pravdivěji

---

¹⁶⁹ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 195.

¹⁷⁰ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 30.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 37 – 38.

¹⁷² BOSS, M., *Včera v noci se mi zdálo*, s. 63.

¹⁷³ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 39.

vykládat na základě snové série, kde se mohou opakovat signifikantní motivy a symboly snícího.

5.1 Přátelství Freuda a Junga

Vztah Freuda a Junga je zahalen mnoha nejasnostmi. Vznikl mýtus o tom, že Freud a jeho psychoanalýza je základem pro Jungovu vědeckou práci. Tato nepravdivá informace zapříčinila nesprávné pochopení Jungova díla a také jeho kritiku. Oba přitom vycházeli z velice rozdílných intelektuálních tradic. Pouze měli společný zájem vytvořit psychoterapii, která by se zakládala na nové psychologii.¹⁷⁴

Zásadní význam Jung přikládal Freudovi až těsně po studiích, kdy ho trápilo, že nikdo neřešil psychologické pochody duševně nemocného, nýbrž byl zájem jen o příznaky nemoci. Freud naopak prováděl výzkumy o psychologii hysterie a snu a vnesl do psychiatrického oboru prvky psychologického řešení problémů.¹⁷⁵ Jung četl Freudův *Výklad snů* již v roce 1900, ale ještě mu příliš nerozuměl, musel se k němu tedy vrátit později. Za tři roky se Jung do *Výkladu snů* pustil znovu a už byl schopen posoudit Freudovy základní teorie. Našel přitom nemalé množství souvislostí s Freudovými myšlenkami, především ho zaujalo, jakou pozornost Freud věnuje snovému vytěsnění. Mechanismus vytěsnění Jung také pokládal za význačný při výkladu snů, na rozdíl od Freuda však nepovažoval sexualitu za jediný ovlivňující faktor. Jung měl zpočátku problém s veřejným přiznáním toho, že se výsledky jeho pokusů shodují s Freudovými teoriemi. Freud byl v té době ve společnosti neoblíben a souhlasit s ním nebylo bez rizika.¹⁷⁶

Korespondence mezi Freudem a Jungem započala už roku 1906, kdy Jung poslal Freudovi na posouzení svou práci, která pojednávala o diagnostických asociačních studiích. O rok později mu Jung poslal ještě svůj spis, který se zabýval schizofrenií. Na základě tohoto spisu Freud pozval Junga k sobě domů. Na počátku roku 1907 se ve Vídni uskutečnilo jejich první setkání. O jejich první schůzce se tvrdí, že spolu téměř bez pauzy debatovali třináct hodin. Jung byl ze staršího kolegy naprosto unešený. Tvrdil o něm, že je výjimečně inteligentní, velice důvtipný, zkrátka ve všech směrech mimořádný. Jediné,

¹⁷⁴ JUNG, G. C., *Červená kniha*, s. 198.

¹⁷⁵ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 112.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 138 – 139.

v čem se zpočátku neshodli, byla Freudova sexuální teorie, ale Jung si v té době ještě netroufal nic namítat.¹⁷⁷

V roce 1909 pak byli oba nezávisle na sobě pozváni na Clarkovu univerzitu v americkém Worcesteru (stát Massachusetts), kde měli referovat o své činnosti. Jak Freud, tak i Jung na univerzitě obdrželi titul honoris causa.¹⁷⁸ Společná zámořská cesta na univerzitu zároveň přinesla nemilý základ rozepří v jejich přátelství. První nepříjemná záležitost se stala v Brémách, když Freud, rozhněván Jungovým zájmem o „mrtvoly z rašelinišť“, omdlel. „Mrtvoly z rašelinišť“ jsou velmi stará a přitom perfektně zachovalá těla lidí, kteří uvízli v rašeliništích, kde kyselé prostředí konzervovalo těla v nezměněném stavu. Freud měl paranoidní představu, že tento Jungův zájem znamená, že touží po jeho smrti. Při sedmitýdenní cestě si pak Freud s Jungem analyzovali sny, ale Freud si s Jungovými většinou nedokázal obstojně poradit. Během plavby se však stala druhá nepříjemná událost, kdy Freud odmítl sdělit Jungovi k analýze nějaké bližší informace ze soukromého života, protože prý nechtěl ztratit autoritu. Jung si to vzal velmi osobně, protože se nemohl přenést přes to, že Freud stavěl individuální autoritu nad pravdu.¹⁷⁹

Neshody Freuda a Junga neustále vzrůstaly a pro Junga bylo stále těžší nedávat najevo své rozdílné názory. Kdykoli chtěl Jung s Freudem polemizovat, byl odmítnut prý kvůli mladické nerozvážnosti. Jung však nemohl přijmout Freudova tvrzení, že motivace lidí je založena především na sexualitě a že nevědomí je oddělenou záležitostí každého jedince.¹⁸⁰

Jung došel na rozcestí jejich vztahu při práci na své knize *Proměny a symboly libida*. Věděl totiž, že v kapitole „Oběť“ nastíní názor o svém pojetí incestu tak rozdílný od Freudova stanoviska, že ho to bude stát přátelství. Jung se trápil a po dva měsíce nemohl kapitolu napsat, nevěděl, zda se má vzdát svého názoru nebo přítele. Nakonec se rozhodl psát a kapitola „Oběť“ se stala i Jungovou obětí. Všichni přátelé se od něj odvrátili a jeho kniha naprosto propadla u kritiků. Jung se na to připravil, věděl, že se musí držet svého přesvědčení.¹⁸¹

Na začátku roku 1913 bylo přátelství Freuda a Junga na základě vážných rozepří oficiálně ukončeno. Jung uzavřel svou práci ve funkci prezidenta Psychoanalytické

---

¹⁷⁷ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 140.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 117.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 148.

¹⁸⁰ STEVENS, A., *Jung*, s. 25 – 26.

¹⁸¹ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 155 – 156.

společnosti, vzdal se i řízení časopisu *Jahrbuch*, dokonce přestal přednášet i na Curyšské univerzitě.¹⁸²

5.2 Posouzení vztahu s odstupem času

Později, když Jung přemítal o Freudově postoji k tématu sexuality, byl schopen věc posoudit i z jiného úhlu. To však zvládl až po rozpadu jejich přátelství. Jung poznal, že Freud si skutečně bral až příliš osobně vše, co se týkalo jeho sexuální teorie. Sexualita byla pro Freuda svátostí, mluvil o ní se zvláštní naléhavostí a tísní v hlase. Freud chtěl ze sexuality vytvořit dogma, ale jak poukázal již Jung, dogma je přinucené vyznání, kterým chce člověk navždy zatlačit veškeré diskuze. Na tom však již není nic vědeckého. Jung tedy zastával názor, že ačkoli Freud neuznával žádné náboženství, vymyslel si sám víru založenou na sexualitě. Toto prý Junga zasáhlo natolik, že se s tím nikdy nevyrovnal.¹⁸³

Ještě delší dobu po rozpadu přátelství s Freudem se Jung zabýval Freudovým charakterem; především jeho význačným charakterovým rysem, kterým byla zahořklost. Jung měl dojem, že byl Freud vlastně sám proti sobě, že záměrně uniká před svojí mystickou stránkou, kterou má v sobě každý. Jung byl přesvědčen, že Freud byl ve své podstatě tragickou osobností. Přestože byl význačnou postavou vědy, byl to zároveň člověk, který byl naprosto uchvácen jen jedním pohledem.¹⁸⁴

Navzdory tomu, že Jung se ve svých dílech neustále zmiňoval o Freudovi a vracel se k jeho názorům nebo ke společným zážitkům, Freud jen málokdy zmínil Jungovo jméno. Jediné informace pocházející od Freuda jsem získala ze sekundární literatury. Anthony Stevens v knize *Jung* tvrdí, že Freud označoval Junga za jednoho z nejschopnějších kolegů, kteří se k němu přidali. A že Freud neměl kolegů zrovna málo. S většinou z nich se však ve své názorové rigidnosti nerozešel v dobrém. Freud se přátelil například s rakouským psychiatrem Josefem Breuerem, se kterým sepsal *Studie o hysterii*, kde je popisován případ Anny O. Dalším z jeho krátkodobých kolegů byl také Alfred Adler, který se však odklonil od psychoanalýzy a vytvořil směr individuální psychologie. Freud zapudil také Wilhelma Stekela, Herberta Silberera a Viktora Tauska, kteří všichni spáchali sebevraždu. Vzhledem k Freudovým hypochondrickým sklonům pro něj bylo

---

¹⁸² STEVENS, A., *Jung*, s. 27.

¹⁸³ JAFFÉ, A., *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*, s. 141 – 142.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 143.

nejdůležitější zajistit nové vedení psychoanalytického hnutí a v Jungovi viděl svého nástupce. Freud Junga také označil za svého syna a dědice, ale Freud toužil po nástupci, který by měl naprosto stejný názor jako on sám a podřídil by se jeho vlivu.¹⁸⁵

5.3 Rozdílné názory na sny

Ihned po seznámení s teorií snů Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga se možná bude zdát, že tyto přístupy pochází ze dvou odlišných vesmírů, které se nikdy nemohou setkat. V podstatě jsou v rozporu ohledně snové podstaty, funkce i výkladu snů.¹⁸⁶ Neodmyslitelný však zůstává fakt, že ačkoli se Freud a Jung neshodli v mezilidských vztazích, jejich teorie na sebe působily, ovlivňovaly se, prolínaly se, vymezovaly se proti sobě a z každého takového kontaktu nakonec vzešlo spoustu plodných nápadů pro jejich další rozvoj. Na srovnávání těchto nejznámějších snových teorií se potvrzuje pravidlo, že kritika a konkurence podněcuje ty nejlepší výsledky.

První nesouhlasné názory lze sledovat už u tak základního tématu jako je podstata snu. Zatímco Freud viděl podstatu snu v zakrývání, Jung ji chápal jako odhalující. Podle Freuda bylo hlavním cílem snu zahalit to, co bychom neměli vědět. Jung se však domníval, že během snění je nám právě odhalováno to, co je pro nás nebo pro lidstvo důležité, popřípadě k čemu bychom se měli dobrat. Funkci snu viděli také oba jinak. Freud předkládal jako nejdůležitější funkci snu splnění tajného přání a jako druhou funkci uváděl ochranu spánku před probuzením. Jung však nabídl kompenzační funkci snu, která by měla upravit nepřijatelné pravdy do snesitelnější podoby, se kterou bychom se mohli během bdění snáze vyrovnat.¹⁸⁷ Freudova koncepce užitečnosti snů byla racionálně a materialisticky pojatá a byla velmi brzy začleněna do jeho teorií. Naproti tomu Jung rozvíjel své názory během delšího časového období a podrobnějšího zkoumání. Ve svých raných dílech přirovnává kompenzační funkci k fyziologickému fungování živého organismu. Tuto analogii připodobňuje k orgánům lidského těla; když přestane fungovat ledvina, tak je její funkce nahrazena zvýšenou činností ostatních orgánů. V pozdějších pracích Jung popisuje průběh snů více psychologickým, občas až metafyzickým způsobem. Navíc funkci snů nelze podle Junga vždy pochopit na základě pojmů

---

¹⁸⁵ STEVENS, A., *Jung*, s. 24, 28.

¹⁸⁶ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 107.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 107.

z individuální psychologie, ale musíme na ni nahlížet také v širší kolektivní nebo náboženské perspektivě.¹⁸⁸

Interpretaci snů prováděli také rozdílným způsobem. Freudův přístup je výhradně psychosexuálního rázu, zatímco pro Junga představují snové série možnost procesu individuace.¹⁸⁹ Freud se při vykládání snů zabývá především snovými symboly a volnými asociacemi pacienta, kterými se společně snaží nalézt význačný snový motiv. Freud se pokouší upevnit jistotu správného výkladu pomocí otázek. K vyřazení mylných možností používá především dotazy typu „Proč se ve snu nachází určitý snový obraz?“, „Odkud snový obraz pochází?“ a „O čem konkrétní snový obraz vypovídá?“. Jung se zpočátku nechal inspirovat Freudovými volnými asociacemi, později na základě nich vytvořil svůj asociační experiment. Převážně Jung interpretoval sny pomocí metody amplifikace, která se snaží zaostřit na signifikantní snové motivy a zkouší o nich zjistit co nejvíce. Jung také ověřuje pravděpodobnost svého výkladu dotazy, na rozdíl od Freuda se však při vykládání ptá „K čemu měl určitý snový obraz přispět?“, „Co tím chtělo nevědomí sdělit?“.¹⁹⁰

Jung tvrdí, že velké množství snů má podobnou strukturu. Na rozdíl od Freuda chápe sny jako uzavřený celek s dramatickým dějem. Děj snů tedy seskupuje podle vzoru klasického dramatu.¹⁹¹ Zásadní odlišení Jungova pojetí snu od Freudova náhledu je fakt, že Jung vidí nejhlubší a nejdůležitější zdroj snových obrazů v archetypech kolektivního nevědomí.¹⁹²

Sám Jung vidí rozdíl mezi svým a Freudovým pojetím v tom, že Freud hledá komplexy, ale on ne. Freud chce ve snu odstranit celé překroucení snu, chce nechat volnou cestu asociacím až do chvíle, než vyplynou na povrch komplexy. Jung naproti tomu chce zjistit, co nevědomí dělá s komplexy. Není podle něj zajímavé, jaké komplexy máme, protože je mají všichni.¹⁹³

Také Jungova koncepce symbolů se podstatně liší od té Freudovy. Zatímco Freud používá pevně stanovené překlady symbolů, na kterých trvá zejména v oblasti sexuality, Jung pokládá symbol za nejlepší možné vyjádření pro něco relativně neznámého. Pro Junga význam symbolu sahá daleko za sféru poznávání. Chápe symboly jako živé a tvůrčí

---

¹⁸⁸ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 110.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 114.

¹⁹⁰ JACOBI, J., *Psychologie C. G. Junga*, s. 46.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 44.

¹⁹² VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 39.

¹⁹³ JUNG, G. C., *Analytická psychologie : Její teorie a praxe*, s. 95.

entity, jejichž nejdůležitější vlastností je, že mohou měnit vnitřní svět člověka. Za nejvýznamnější symboly pak Jung považuje ty, které se vztahují ke kolektivnímu nevědomí, k mýtům a tradicím.¹⁹⁴

V příloze naleznete můj pokus aplikovat Freudův i Jungův přístup ke snům na příkladech skutečných snů od mých přátel a známých. Jejich výkladové postupy jsem se pokoušela využít v praxi a lze tím dokreslit celkový náhled na jejich teorie.

---

¹⁹⁴ VEDFELT, O., *The Dimensions of Dreams*, s. 41.

6 Závěr

Cílem mého pojednání bylo porovnat přístupy Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga ke snům. Nastínila jsem jejich rozdílné názory a poukázala na shodná stanoviska. Práce také nabídla ucelený pohled na problematiku pojetí snů obecně, nejen u Freuda a Junga, a na možný výklad snů i u jiných autorů, přístupů a psychologických směrů. Byla zde zmíněna téměř všechna existující stanoviska na interpretaci snů, na pojetí snů v minulosti i v současném vědeckém pohledu.

Problematika snů mě fascinovala už od střední školy a zpracovávání tohoto námětu pro mne bylo ideální volbou. Umožnilo mi to lépe se orientovat ve svých vlastních snech, pochopit nejružnější snové motivy a poselství snů a dokonce díky svým (laickým) interpretacím dokážu pomoci s výkladem snů i ostatním. Zorientovala jsem se v komplikovaných přístupech k bádání o snech a vytvořila si celistvý názor jak na Freudovu, tak na Jungovu koncepci snů. Nejvíce na mě zapůsobily samotné výklady snů a jejich způsoby uchopení, ať už v psychoanalýze, analytické psychologii nebo i daseinsanalýze, kterým však nemohla být v této práci věnována přílišná pozornost vzhledem k jejímu rozsahu. Příloha práce obsahuje praktickou část, v níž jsem se sama pokusila interpretovat sny svých přátel a známých. Nejprve jsem nastínila obecné uvedení ohledně snícího nebo snících motivů, které jsem získala rozhovory nebo korespondencí se snícími. Poté následuje vlastní sen a nakonec výklad podle Freuda a Junga. Zpočátku jsem zamýšlela analyzovat vlastní sny, ale od té doby, co píši tuto práci, mi snů paradoxně ubylo. Přitom jsem se především při zpracovávání druhé kapitoly, která pojednává o tvorbě snů, mechanismech a fyziologii spánku, na snění každý večer velice těšila. Budu doufat, že se mi odevzdáním práce vrátí klidný spánek a neklidné sny. Tuto praktickou interpretační část jsem rozpracovala poněkud více, než bylo původně v plánu, ačkoli není zahrnuta do vlastního výkladu. Je to jakási nadstavba a důkaz toho, že mi zpracovávání tohoto tématu přineslo praktické ohlasy a poznatky i do běžného života.

Pokud bych měla uvést svůj osobní názor na to, která koncepce je mi bližší, musela bych konstatovat, že pochopitelnější a schůdnější je pro mě pojetí Freudovo. Ačkoli bych se s některými tezemi nemohla ztotožnit, jiné mi přijdou oprávněné a přínosné pro výklad snů. Mezi názory, které neuznávám, patří například přehnaná posedlost sexualitou nebo představa, že většina snů má základ v dětských přáních. S tvrzením, že velké množství snů

pochází z vytěsněných tužeb, už bych mohla souhlasit, i vzhledem ke své praktické výkladové části, kde se tato teze potvrzuje. Přestože sexualita byla ve Freudově pojetí extrémně akcentována, ve snech má četné zastoupení, protože bývá častým a hlavním motivem lidského myšlení, konání a představ. Jungova koncepce je mi poněkud cizí vzhledem ke složitosti pojetí, přílišné mystičnosti a složitosti interpretace. I z toho důvodu nejsou mé pokusy o výklad snů pomocí Jungova přístupu tak důvěryhodné jako výklady založené na Freudově pojetí.

Sen pro mne osobně znamená náplň celého života. Je pro mne relaxací, tématem k zamýšlení, vzrušením, pobavením, rozrušením, uklidněním, postesknutím, vlastně je pokaždé jiný, ale pořád čímsi tak stejný. Každý večer se těším do své snové říše, která už je za ta léta snění pro mne tak přizpůsobená, že nelze postihnout slovy, co všechno pro mne znamená. Sny mi vyplňují noci, ovlivňují, do jakého dne se probudím a jaké budu mít ráno, během dne se neubráním nějaké své vlastní interpretaci těchto snů a ke spánku opět uléhám s dalšími představami o tom, co by se mi mělo, nebo nemělo zdát. Často se mi plní ve snech přání nebo mi sny poskytují návod či vysvětlení nějakých problémů, které mě trápí. Své sny si většinou vykládám pomocí směsice Freudova a daseinsanalytického přístupu. Ve snech se mi vyskytuje velké množství denních zážitků nebo myšlenek, které mohou během dne jen problesknout hlavou, ale i tak zanechají znatelnou stopu, která se promítne ve snech. Ve snění se často vracím do dětství nebo je v něm spousta věcí, které s mými dětskými léty úzce souvisí. Freudových sexuálních symbolů při výkladu příliš nevyužívám, v tomto případě je mi bližší již zmiňovaná daseinsanalýza. Ta se snaží veškeré snové obrazy pojímat jako ničím nezahalené jevy, které vlastně jen reflektují skutečnost a umožní vidět realitu z jiného úhlu. Je tedy zbytečné za obsahy snů hledat symboliku nebo skryté a záhadné motivy, které mají oklikou přivádět k něčemu zcela jinému. To, co se mi zjeví ve snech, se tedy snažím pochopit aktuálně pomocí asociací a z nich vyvodit, jak se podívat na skutečnost v jiném světle. Umožní mi to potřebný nadhled, díky němuž jsem schopná být objektivnější a realisticky přemýšlet o situaci. Nemálo snů mi již pomohlo s rozhodnutím životního kroku, s orientací v mezilidských vztazích nebo mě varovalo před nějakou nepříjemnou událostí. Sny pro mě skutečně představují rádce a kritika na mé životní pouti a doufám, že jsem jim alespoň touto cestou částečně vzdala hold.

Celkovým přínosem práce je komparativní porovnání a shrnutí Freudových i Jungových prací, které případným zájemcům o tuto problematiku umožní lepší orientaci v jejich pojetí, popřípadě laikovi usnadní prvotní vhled do problému. Největší výhodou tohoto zpracování je shromáždění potřebných zásadních informací o rozlišení mezi Freudovým a Jungovým pojetím pohodlně na jednom místě.

Toto téma by bylo možné pojmout a rozpracovat samozřejmě i hlouběji, než jak je zde uvedeno. Doposud velká část jejich díla zůstala nadále otevřená pro další zkoumání, podrobnější popis a ohodnocení jejich přístupu ke snům. Odlišný způsob interpretace nabízí nepřeborné způsoby, jak nadále prohlubovat povědomí o jejich metodách. V originálních pramenech v německém jazyce se vyskytují neprobádaná témata, která by v případě smysluplného překladu do českého jazyka mohla být velmi přínosná. Bohužel taková studie by byla příliš rozsáhlá na bakalářskou práci.

Na závěr bych ještě jednou ráda poděkovala všem lidem, kteří se nějakým způsobem podíleli na spolupráci se mnou při zpracovávání bakalářské práce, ať už to bylo prostřednictvím užitečných rad, připomínek či poskytnutí svého snu do mé sbírky.

7 Přílohy

7.1 Ukázka vlastního pokusu o vyložení snů

V této příloze se pokusím nastínit samotný výklad snů jak z Freudova, tak z Jungova pohledu. Budu se snažit přiblížit jejich pojetí tak, jak jsem pochopila jejich metody na základě svého dosavadního studia relevantní literatury. Použití a aplikace přístupů jsou však pouze teoretického a laického rázu. Výklad z Jungova hlediska je nutné brát s rezervou, vzhledem k tomu, že jsem neměla možnost provádět jeho asociační experiment, a také vzhledem k tomu, že se podle Junga dá správně analyzovat pouze snová série.

Pokus o interpretaci jsem prováděla na základě osobních rozhovorů se snícími, kteří mi umožnili nahlédnutí do svého snového světa. K výkladu jejich snů bylo nutné uvedení do sociálně-psychologického kontextu jejich životů, které mi snící buď poskytli sami, nebo jsem si na základě dlouholetého vztahu s nimi vytvořila vlastní názor. Sny jsou zde zveřejněny s laskavým svolením snících.

7.1.1 Interpretace I.

Charakteristika snící S.

S. má vztah s mužem M., který se letos bude ženit. Poznali se před dvěma lety, když S. pracovala jako au-pair. S přestávkami byli a nebyli v kontaktu, pořád se sebe nedokážou vzdát. V poslední době se schází častěji než dříve, on ji zahrnuje pozornostmi, odchází kvůli ní dříve z práce apod. Jeho snoubenka, se kterou už je 12 let, asi ví, že se občas M. a S. vídají, ale myslí si, že na přátelské úrovni. S. a M. jsou v kontaktu poměrně často, pak si třeba týden nepíší, ale pokaždé, když se S. zdá o M., tak se do několika dnů M. ozve, sejdou se a prožijí spolu něco hezkého.

Sen z 18. března 2012

„M. byl u mě na bytě v Praze a někdo ho postřelil. Volala jsem záchranku, jenže najednou jsem jim nepopisovala cestu na byt, ale ke mně domů do Drablína. Záchranáři to nemohli pochopit, tak jsem M. odtáhla na náves. Když přijela sanitka, tak jsem jim říkala, že není tolik zraněný, ať jedou do

Motola do Prahy. Věděla jsem, že M. má jet domů s jeho přítelkyní (P.), tak jsem v jeho mobilu našla její číslo a zavolala jí. P. se ohlásila, jakoby jí volal M., ale ozvala jsem se jí já a řekla, co se stalo. Najednou záblesk a byli jsme v Motole a byla tam P. a křičela na mě, co se stalo. Bylo na ní vidět, že je i zaražená, že je se mnou. Pak další záblesk a jsem na rehabilitaci (měla jsem zraněný bok) a čekala jsem na zprávu od M., ale na nějaké recepci mi řekli, že už není ani na Skypu a že bych se na něj měla vykašlat. Nakonec jsem dostala v obálce SIM kartu, tak jsem si jí dala do telefonu, kde jsem musela stále něco nastavovat, ale strašně jsem cítila, že mi přijde zpráva od M. Zpráva skutečně přišla, a tím to skončilo, protože zazvonil budík.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

Předpokládám, že tento sen je na Freuda, jeho metodu a dobu, ze které pochází, přece jen příliš novodobý. Pokusím se vystihnout alespoň základní momenty snového výkladu. K postřelení lze říci to, že pistole a jiné střelné zbraně Freud považoval za symbol penisu, nicméně nevím, jak bych do tohoto výkladu mohla zařadit penis. Z tohoto snu je však silně patrné skryté přání. Ne snad, že by si S. přála, aby byl M. zraněn, ale díky tomuto zranění by byl jejich vztah odhalen. M. i S. by museli čelit faktu, že jejich tajemství je prozrazeno a museli by se vůči tomu nějak zachovat. S. příhodně zavolala nastávající zraněného M., možná proto, aby ji informovala, ale spíše proto, aby se i snoubenka dozvěděla pravdu a musela s ní nějak naložit. Kdyby se totiž snoubenka rozhodla pro rozchod s M., tak by to oběma hrálo do karet. S. by mohla být se svým přítelem a M. by nebyl za toho špatného a nemusel by mít výčitky. Za klíčový výklad bych tedy označila ten fakt, že si snící přeje odhalení vztahu a nějaké vyřešení. Po záblesku a ocitnutí snící na rehabilitaci bych další průběh snu vyložila tak, že předchozí události se nevyvíjely dobře a tak se snící musela rehabilitovat. Do češtiny se pojem „rehabilitace“ dá přeložit také jako navrácení cti a bezúhonnosti. S. se tedy snaží o očištění sebe sama, protože nejspíš má výčitky. Poslední fáze snu by pak potvrzovala Freudovu teorii o snu jako o ochránci spánku, protože příchozí SMS zpráva od M. mohla být jen snahou snu prodloužit spánek a přesvědčit snícího, že nemusí vstávat.

Výklad podle Carla Gustava Junga

Tento sen bych podle Junga vykládala pouze na osobní úrovni. Kolektivní prvky ve snu nepozoruji. Za významné snové figury by se dalo považovat zranění, snoubenka a

rehabilitace. Osoby ve výkladu na subjektivní úrovni zastupují psychické pohnutky. Snoubenka by tedy mohla reprezentovat strach z odhalení nebo touhu po tom být také něčí snoubenka. Ostatní snová situace zobrazuje vztah snící k sobě samé. Vzhledem k motivům zranění a rehabilitace by se dalo usuzovat k nějakému vnitřnímu zranění snící, popřípadě nevyлéčenému ublížení a nutnosti nápravy. Bohužel více v tuto chvíli nemohu ke snu říci, protože bez potřebných asociací snící by byl výklad pouhou spekulací.

7.1.2 Interpretace II.

Charakteristika snící P.

Mladá žena P. (22 let) sní často o příteli, kterého zná už 5 let. Jejich „vztah“ je zvláštní, ona ho má ráda, on ji chce vídat jen v určitých časových úsecích. Nějakou dobu spolu sexuálně žili, ale nyní v tom nepokračují. Vidají se sporadicky, bývají v kontaktu spíše přes internet. Přibližně měsíc před snem se vztah s přítelem J. změnil, on projevil zájem o bližší a častější kontakt, nicméně sexuálně spolu ještě nežijí. On odmítá jakkoli definovat jejich vztah, ona by to naopak potřebovala slyšet.

Sen z 27. února 2012

„Přítel J. někam odjížděl, ale nevím kam. Neměla jsem špatný pocit z toho, že by odjížděl, protože jsem věděla, že se vrátí. Chtěla jsem mu udělat radost, že budu čekat u něj doma, až přijede. Měla jsem klíče od jeho bytu, aniž bych věděla o tom, jak jsem se k nim dostala. Byla jsem u něj v bytě, měla jsem s sebou knížku a nějakou dobrotu pro něj na uvítanou. Přišla jsem do jeho pokoje a měl různé papíry na stole, které byly různě popsané. Měl tam nesmyslná slova, obrázky a na jednom z papírů bylo napsané i moje jméno. Měl tam ale napsané i jméno kamaráda, různé pocity apod. Už přesně nevím, co všechno tam bylo napsané, prostě počmárané papíry. Najednou jsem dostala divný pocit, že bych tam asi neměla být, že třeba někdo přijde. Nechala jsem mu tam knížku a tu dobrotu a chystala jsem se domů, ale pak jsem se pro tu knížku vrátila, a když jsem ji otevřela, tak tam byl záložený papír s mými pocity. Hodně mě to vylekalo a byla jsem ráda, že jsem to tam nenechala. Nechala jsem mu tam tedy tu dobrotu s vědomím, že mu to udělá radost, protože bude vědět, že je to ode mě. Rychle jsem odcházela, obula se a chtěla zamknout dveře, ale nešlo to. Vůbec nešly dovrít dveře, abych mohla zamknout. Zkoušela jsem i jiné klíče, ale nepasovaly do zámku. Pak jsem se probudila.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

V tomto snu je hojně přítomná ženská symbolika. Místnost (pokoj) v bytě přítele J. je podle Freuda symbolem mateřského lůna. Ženu symbolizuje i dřevo a papír, které se také ve snu vyskytují – jako stůl, na němž navíc leží spousta papírů a kniha, kterou si P. přinesla. Zdá se, že ve snu je naprosto žensky „přesymbolizováno“. Papíry poházené na stole by mohly znamenat ženu obecně a to, že jich tam je hodně bych vyložila tak, že se P. bojí těch papírů (žen), které tam byly před papírem s jejím jménem (před ní). Tento výklad by vcelku odpovídal pocítům P. i za bdělého stavu. Mezi všemi těmi papíry nedokáže P. rozpoznat, zda je papír s jejím jménem něčím významný. Leží tam stejně jako ostatní, ačkoli by si moc přála, aby byl výjimečný. Vzhledem k tomu, jak se tam papíry povalují, je pravděpodobné, že ani sám J. v tom nemá pořádek. P. mu tam nejprve chce nechat knihu – knihu jako symbol svého ženství, ale nakonec si to rozmyslí a vrací se pro ni, nechce mu tedy dát najevo své ženství? Bojí se, že by ji ani on sám nedokázal vnímat jako ženu? Tolik ženských symbolů ve snu by tuto tezi potvrzovalo. Totiž, že si je P. tolik nejistá svým ženstvím, že téměř každý symbol ve snu musí její ženství znázorňovat. Ten dortík (dobrota), který P. pro J. přinesla, podle Freuda symbolizuje sexuální prožitek, stejně jako všechny sladkosti. P. patrně myslí na sexuální prožitek a chtěla by jej předat J., aby mu udělala radost, protože on by věděl, že dobrota je od ní. Zarážející je však fakt, že P. odchází a dobrotu pro J. tam nechává, aniž by mu ji předala osobně. To by se dalo interpretovat tak, že mu chce poskytnout sexuální prožitek, a pak odejít bez jakékoli zpětné vazby. Dveře jsou podle Freudova výkladu symbolem genitálního otvoru. P. chce dveře zavřít a zamknout, aby se nikdo (především J.) nedozvěděl, že byla v jeho bytě. V řeči symboliky to vlastně znamená, že P. chce zamknout svůj genitální otvor, ale nejde to. Zřejmě by z toho ještě ráda vycouvala, ale má pocit, že už je pozdě. Touhu zavřít dveře lze chápat také jako paralelu k zavření knihy, ve které má P. vložený papír se svými pocíty. Rozmýšlí se, jestli tam má knihu nechat a ačkoli ji nabízí J., tak se svých pocítů nechce vzdát. Pokud jde o Freudovu tezi, že sny plní tajná přání, tak v tomto snu lze potenciálních přání nalézt hned několik. Za prvé to tedy může být přání P. mít sex s J. Za druhé lze za přání považovat touhu P. být něčím výjimečná v životě J. (tj. mít klíče od jeho bytu). Třetí přání by se dalo pochopit tak, že ačkoli chce P. naoko odejít z bytu J., tak je ve skutečnosti její skrytou touhou neodejít.

Výklad podle Carla Gustava Junga

V tomto snu je velice patrná dramatická stavba snu. Sen začíná nenuceným uvedením do místa a času děje, pak nastiňuje hlavní problém, o který půjde, následně přichází zápletka, která dochází vyřešení ve čtvrté části snu. Za vyřešení snu bych považovala neschopnost P. odejít z bytu. Tato neschopnost musí nést nějaký kompenzační odkaz. Vzhledem k tomu, že se poměrně dobře orientuji v pocitech a názorech snící, musím potvrdit, že tato nemohoucnost něco vyřešit je jejím problémem a zároveň i obavou, ať už jde o přátelské nebo o milostné vztahy. Za poselství snu bych tedy považovala snahu nevědomí mobilizovat snící k činnosti, ať už k jakékoli. Nevědomí chce varovat snící před nečinností a její obavou z aktivity. Sen jí chce ukázat cestu z kolotoče nečinnosti, ve které se nachází. Zkrátka jakákoli činnost je lepší než nemohoucnost dovřít dveře.

7.1.3 Interpretace III.

Charakteristika snící K.

Žena K. (21 let) popisuje sen o své mrtvé babičce, o které se jí často zdávalo ještě za života babičky. K. o ní říká, že nebyla moc hodná. K. měla nejlepší kamarádku D., kterou ale od střední školy skoro neviděla. Každá má jiné zájmy a už spolu nekomunikují. Tento sen se jí zdává opakovaně.

Sen z 23. února 2012

„Já a bývalá kamarádka D. jsme u babky v jejím domě v Malé Vísce. Babka je v tom snu čarodějnice a my se snažíme dostat z jejího domu. Ona nás chce uvařit, takže když na chvíli odejde do kuchyně, tak my buď vyskočíme oknem v obývacím pokoji a utíkáme kratší cestou, protože tato okna vedou rovnou ven na travnatý kopec bez plotu a pod ním je hned silnice. Nebo musíme utíkat hlavním vchodem a obíhat pod okny, kterými se babička zrovna vyklání a poté přelézat zamčenou branku. Když už jsme na silnici, která je z bílých kamínků, tak se ty kamínky začnou nejprve sypat a pak lepit, máme brozně těžké nohy a jde nám utíkat jen velmi pomalu. Babka si toho všimne a vyletí na koštěti z okna a jde po nás. V té chvíli se vždy probudím.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

V tomto snu je jasná inspirace z pohádek a mýtů. Tento motiv mohl snící v dětství pouze uvíznout v podvědomí nebo z něj snící mohla mít i nějaké trauma. Vypadá to na klasickou pohádku o Perníkové chaloupce, respektive na tu krvavější verzi od bratří Grimmů. Na takovém snu plném dobrodružství a napětí je znát velká inspirace v dětství, možná dokonce stagnace v infantilních vzorcích chování jako je například útek v případě jakéhokoli nebezpečí. Ze snu by se pak dala vyvodit snaha nevědomí ukázat snící, že problém se dá řešit i jiným způsobem, než je únik. Tak jako ve snu by se stačilo racionálně zeptat, proč mě vlastní babička chce uvařit a sníst? Z hlediska symbolů by se dalo okno vyložit odkazem na autoerotické pokusy a dveře jako pohlavní styk. Jak dveře, tak okna však byla tabu a pokud je snící porušila, tak přicházel trest v podobě pronásledování babičkou, která mohla symbolizovat výčitky. Zkušená stará babička trestá mladé dívky, které neposlouchají a chtějí utíkat oknem (jednodušší erotická iniciace) nebo dveřmi, jejichž dosažení je ovšem ještě obtížnější. Po osvobození od hrozby trestu, když se děvčata dostanou daleko od domu babičky, se přesto dostavuje forma trestu, která je ve snu symbolicky znázorněna lepivými kamínky. Ačkoli jsou dívky zbaveny přímého dohledu, stejně je dostihují vlastní výčitky, před kterými se obtížně utíká.

Výklad podle Carla Gustava Junga

Jung by nejspíše sen také vykládal prostřednictvím inspirace z pohádek a mýtů. Na osobní úrovni by poukázal na problematický vztah vnučky a babičky, na nějaký skrytý problém, který se může promítat i do vztahu matky a dcery. Na kolektivní úrovni by sen odpovídal společnému vědomí o mýtech a tradicích z původních kultů. Přítomnost čarodějnice, uvaření, nebezpečí a útěku ve snu by referovalo nejen k pohádkám, ale i ke starodávným civilizacím, ve kterých domorodci uctívali různé bohy, skládali jim oběti apod. Kamínky na silnici by se opět daly vyložit s pomocí pohádek. Konkrétně mám na mysli složeninu pohádky O Jeníčkovi a Mařence a pohádky Hrnečku vař! Podobnost v pohádce O Jeníčkovi a Mařence vidím v jejich blýskavých kamíncích, které si nechávali na cestě, aby se neztratili. Pohádku o hrnečku, který na požádání vařil krupicovou kaši, sen připomíná, když se dívkám obalí nohy kamínky a mají je velmi těžké, tak to bylo v pohádce s kaší.

7.1.4 Interpretace IV.

Táž snící K. mi poskytla ještě jeden sen, který se jí od dětství neustále opakuje jen s malými obměnami (tzv. perennující sen). Zdá se jí přibližně jednou za dva měsíce. K. se svojí matkou nemívala moc dobré vztahy, ale po pubertě se to poměrně uklidnilo a dá se říci, že si teď rozumějí více.

Sen z 5. března 2012

„Jsem se svojí matkou zavřená v našem domě a hlídají nás neznámí ozbrojení lidé, kteří se ke nám zrovna vloupali. Ti lidé chtějí něco ukrást a asi nám nechtějí ublížit, ale mají bouchačky a já se snažím nějak zavolat na policii. Volám z mobilu a je tam obrovské napětí, než správně vytočím 158 (často je to 911) a než mi to vezmou. Je to brožné. Než jim potichu nadiktuju adresu a popíšu cestu, tak je to také napínavé a nepříjemné. Pokaždé, když se mi sen zdá, cítím, jak se některý z lupičů blíží, ale většinou na mě nepřijdou a za chvíli slyším boukat policejní auta a většinou to dobře dopadne. Lupiči většinou vždy utečou.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

To, že je K. donucená být někde zavřená se svojí matkou, nevyznívá pro jejich vztah příliš dobře. Dalo by se z toho pochopit, že pokud nemusí, tak s matkou čas netráví. Vzhledem k tomu, že jde o sen opakující se od dětství, je však možné, že tento pocit se vyvinul v dětství a nyní už není aktuální. V dětství si tedy K. mohla přát, aby byla přinucena trávit čas někde se svojí matkou, protože jinak to nebylo možné nejspíš proto, že ani jedna z nich nechtěla. Za donucovací nástroj byl podvědomím snící vybrán lupič jako dohled nad pobytem K. a její matky na jednom místě. Možná se K. snaží uměle vytvořit pocit souznění s matkou, který jí normálně chybí, a tak musí být obě v ohrožení. Nebo má sen naznačit, že obě již v ohrožení jsou. Lidé, kteří na ně dohlížejí, tedy lupiči jsou ozbrojení, mají pistole, což Freud vykládá jako symbol penisu. Možná tedy nad K. a její matkou vládne nějaká dominantní mužská síla, která je ovlivňuje. Napětí v domě může být interpretováno jako běžná nálada v jejich domácnosti. Konec snu nabízí rozuzlení v podobě úlevy ze záchrany, ale ukazuje i roztrpčení z nedostižení pachatele. Sen se tedy možná snaží poukázat na neustálé unikání příčiny nedorozumění ve vztahu K. a její matky.

Výklad podle Carla Gustava Junga

Tento sen bych podle Junga byla schopná vyložit pouze na osobní úrovni, jelikož v něm nevidím žádný kolektivní motiv. Řešil by se nejspíše opět vztahový problém s matkou. Toto je však již druhý sen od K., což se sice ještě nedá nazývat snovou sérií, nicméně je patrné, že častým a opakovaným tématem K. snů je motiv útěku. To by možná bylo klíčem k Jungovské analýze a terapii.

7.1.5 Interpretace V.

Charakteristika snící J.

Žena J. (22 let) mi poskytla dva sny ze svého deníku snů. Důležité informace k výkladu jejích snů jsou, že J. studuje v Plzni na Pedagogické fakultě ruský jazyk, bydlí na Dobříši a momentálně je nezadaná.

Sen z 19. listopadu 2011

„V tom snu na mě pořád někdo útočil. Šla jsem po ulici a bum, někdo po mě střílel, nebo mě někdo bonil a tak. Jenže policie šla po mě a ne po těch, co chtěli mě zabít. Nakonec mě opravdu chytli a odvedli do nějaké budovy, nevím, jestli to byla policejní stanice, vypadalo to tam zvláštně. Vedl mě nějaký policista, a když otevřel dveře do jedné místnosti, tak odtamtud vyskočila nějaká ženská s kudlou v ruce a chtěla mě zabít. Zachránil mě ten policajt, co mě vedl a tenhle incident policii přesvědčil, že já jsem ta oběť a že mě pustí. Jenže jsem byla v šoku, tak mě ten policajt odvedl do nějaké malé prázdné místnosti, abych se tam uklidnila. Když jsem se tedy trochu uklidnila a chtěla jsem odejít, tak jsem mu dala pusu jako poděkování, že mě zachránil. Začali jsme se líbat, dál to ale nezašlo. Ptal se mě, jestli mi nevadí, že je Rusák a jestli umím rusky a já mu řekla, že rusky umím. Když jsme se od sebe konečně odtrhli, tak jsem mu ještě řekla, že se neříká Rusák, ale Rus, což říkám v běžném životě poměrně často. Potom jsem odešla. Sešli jsme se ještě jednou, na nějakém basketbalovém hřišti, nevím, co jsme si říkali, myslím, že snad něco o svatbě a potom jsme si řekli, že se uvidíme u soudu, kvůli tomu útoku na mě. Jo a myslím, že se jmenoval Alexandr.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

Nenadálé útoky by se podle Freuda daly vyložit jako pocit ohrožení a nebezpečí. Výstřel z pistole by měl opět návaznost na mužské přirození, možná, že ty útoky na J.

pochází od mužské části populace. Neschopnost domluvit se s policií by mohla referovat k problémům s komunikací s mužským pohlavím nebo k obviňování za něco, co J. neudělala. Nůž, kterým byla J. posléze napadena je opět ryze mužský symbol, ohrožení maskulinitou. Dále už pokračuje čistě sexuální náboj snu. Sen poukazuje na jakousi sexuální touhu, vzhledem k zaměření studia je možné ovlivnění ruskou kulturou. Jméno Alexandr by snad mohlo navazovat na to, že snící často čte, takže by to mohla být vazba na ruského autora Alexandra Solženicyna, který psal převážně romány s politickou tematikou. Odtud by tedy mohl pocházet i motiv vyslýchání a policie ze snu. Ve snu by se dalo také rozpoznat skryté přání snící, a to touha přesvědčit druhé (možná i sebe) o své nevině a přání nalézt životní lásku.

Výklad podle Carla Gustava Junga

Na subjektivní úrovni by sen popisoval vnitřní rozpoložení snící, které nejspíš nebude moc optimistické. Motiv snu je spíše temný a zastřený. Útok od cizí ženy a nutnost dohledu policisty by vystihoval nejistotu snící. Je si nejistá sama sebou a nejspíš se považuje sama za nebezpečnou osobu, protože ona může být tou útočící ženou a musí na ni být dohlíženo. Sblížení s policistou by se posléze dalo interpretovat tak, že snící se spřátelí s tou složkou v ní, která na ni má dohlížet a dohled provádí sama. To pak referuje k jakési svázanosti pravidly, nutnosti sebekontroly a nemožnosti uvolnit se.

7.1.6 Interpretace VI.

Sen téže ženy J. z 5. března 2012

„Šla jsem na ples, na který se chystám příští týden, jenže jsem šla s někým jiným, než s kým tam přijdu ve skutečnosti a měla jsem na sobě i něco jiného, než mám v plánu. Měla jsem oblečené dlouhé tmavé šaty a přes ně nějakou žlutou šálu. Z lidí, co tam byli, si pamatuju jen jednu kamarádku, která tam určitě být nemohla, jelikož ten ples byl v Plzni a ta kamarádka je z Dobříše. V tom snu jsem tancovala a najednou jsem v nějakém zrcadle zahlédla, že mi chybí kus předního zubu. Zděsila jsem se, mimochodem sny o vypadaných zubech mám dost často, a chtěla jsem jet na pobotovost, protože jsem vypadala fakt příšerně. Jenže na pobotovost jsem jet nemohla, protože jsem u sebe neměla žádné doklady, což se mi nestává. Jela jsem tedy domů, ale když jsem dorazila domu, zub jsem už měla opravený.“

Výklad podle Sigmunda Freuda

Sen je podle výkladu Freuda celkem nejasný, nevyskytuje se tam příliš věcí ze snové symboliky. Jediné, co by se mi ke snu vybavilo, je pravděpodobná snaha snící vymknout se dosavadním plánům a rozvrhům, které si sama ukládá. Může to být jejím skrytým přáním – změnit se, být spontánní (vzít si něco jiného na sebe, odjet z plesu, nemít doklady) a uvolnit se. Situaci se zrcadlem by Freud nejspíše vykládal tak, že se J. vidí jinak, než jaká ve skutečnosti je a jen v určitých chvílích a ve správných zrcadlech vidí pravdivou realitu.

Výklad podle Carla Gustava Junga

To, že má J. sny o vypadaných zubech velmi často bych neviděla moc pozitivně a stejně tak i Jung. Zuby, vlasy a podobné entity lidského žití referují k našemu kolektivnímu vztahu ke světu. Při objevování vypadaných zubů ve snech se snícím vlastně může hroutit jeho aktuální postoj k realitě. To, že u sebe J. neměla žádné doklady, bych opět viděla jako ztracenost ve světě, pocit, že nikam nepatří. Pozitivním vyústěním snu je, že po návratu domů je zub opět celý. Tuto skutečnost bych analyzovala jako snahu snící přeměnit se v lepší osobnost a přesvědčení, že stará zranění se můžou zahojit.

8 Seznam použité literatury a pramenů

1. BOSS, M. *Včera v noci se mi zdálo*. 1. vyd.. Praha : Triton, 2002. 233 s. ISBN 80-7254-229-X.
2. ČERNOUŠEK, M. *Sen a snění*. 1. vyd. Praha : Horizont, 1988. 179 s. ISBN neuvedeno.
3. DIECKMANN, H. *Sny jako řeč duše : hlubinněpsychologický výklad snů*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2004. 240 s. ISBN 80-7178-858-9.
4. FREUD, Sigmund. *Totem a tabu. Vtíp a jeho vztah ke nevědomí: (teoretická část)*. 2. vyd. Praha : Práh, 1991. 181 s. ISBN 80-900835-1-X.
5. FREUD, Sigmund. *Vybrané spisy. [Díl] 1, Přednášky k úvodu do psychoanalýzy; Nová řada přednášek k úvodu do psychoanalýzy*. 2. vyd. Praha : Avicenum, 1991. 464 s. ISBN 80-201-0225-6.
6. FREUD, S. *Výklad snů*. 5. vyd. Pelhřimov : Nová tiskárna, 2005. 400 s. ISBN 80-86559-16-5.
7. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
8. HARTMANN, E. *The Nature and Functions of Dreaming*. 1. vyd. New York : Oxford University Press Inc., 2011. 164 s. ISBN 978-0-19-975177-8.
9. HOBSON, A. J. *Dreaming : An Introduction to the Science of Sleep*. 1. vyd. New York : Oxford University Press Inc., 2002. 160 s. ISBN 0-19-280304-2.
10. HOBSON, A. J. *Dreaming: A Very Short Introduction*. 1. vyd. New York : Oxford University Press Inc., 2002. 153 s. ISBN 0-19-280215-1.
11. HOPKINS, J. The Interpretation of Dreams, s. 86 – 135. In: NEU, J. (ed.) *The Cambridge Companion to Freud*. Cambridge : Cambridge University Press, 1991. 368 s. ISBN 0-521-37779-9.
12. HYDE, M., MCGUINNES, M. *Jung*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 179 s. ISBN 80-7178-454-0.
13. JACOBI, J. *Psychologie C. G. Junga*. 1. vyd. Praha : Psychoanalytické nakladatelství, 1992. 184 s. ISBN neuvedeno.
14. JUNG, G. C. *Analytická psychologie : její teorie a praxe : Tavistocké přednášky*. 2. vyd. Praha : Academia, 1993. 205 s. ISBN 80-200-0418-1.

15. JUNG, G. C. *Vzpomínky, sny, myšlenky C. G. Junga*. 1. vyd. Brno : Atlantis, 1998. 506 s. ISBN 80-7108-178-7.
16. JUNG, G. C. *Červená kniha*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010. 372 s. ISBN 978-80-7367-767-1.
17. KASTOVÁ, V. *Dynamika symbolů : základy jungovské psychoterapie*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 208 s. ISBN 80-7178-371-4.
18. LILIENFELD, O. S., LYNN, J. S., RUSCIO, J., BEYERSTEIN, L. B. *50 největších mýtů populární psychologie*. 1. vyd. Euromedia Group – Knižní klub : Praha, 2011. 352 s. ISBN 978-80-242-2998-0.
19. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha : VODNÁŘ, 1995. 396 s. ISBN 80-85255-74-X.
20. NEU, J. (edt.). *The Cambridge Companion to Freud*. Cambridge : Cambridge University Press, 1991. 368 s. ISBN 0-521-37779-9.
21. PAULÍK, K. *Sigmund Freud – poselství a inspirace*, Sborník příspěvků z mezinárodní konference, konané 10. – 11. 11. 1999 v Ostravě. 1. vyd. Ostrava : 1999. 111 s. ISBN 80-7042-552-0.
22. RUIZ, M. D. *Čtyři dobody*. 1. vyd. Praha : Pragma, 2001. 135 s. ISBN 80-7205-826-6.
23. STEVENS, A. *Jung*. 1. vyd. Praha : Argo, 1996. 176 s. ISBN 80-7203-012-3.
24. STORR, A. *Freud*. 1. vyd. Praha : Argo, 1996. 157 s. ISBN 80-85794-93-4.
25. VEDFELT, O. *The Dimensions of Dreams : The Nature, Function, and Interpretation of Dreams*. London : Jessica Kingsley Publishers, 2002. 430 s. ISBN 1-84310-068-1.

9 Summary

This work deals with different concepts of dreams by the physician and psychologist Sigmund Freud and his temporary pupil, psychotherapist and also a doctor Carl Gustav Jung. Firstly, common sources of their theories and ideas are outlined, and then main reasons why the paths of these concepts had to break up are listed.

The methodology of the work has mainly consisted in translation, interpretation, comparison and compilation. The work is based on detailed study of primary and secondary literature in which foreign sources dominate.

The work brings the desired summary of major concepts of these two doctors, which was found only in large and confusing number of sources. At the same time the work is to be helpful to understand the problems of dreams and explaining the basic mechanisms of dreaming and sleep.

Key words:

Freud, Jung, Interpretation of Dreams, Unconscious, Theory of Dreaming